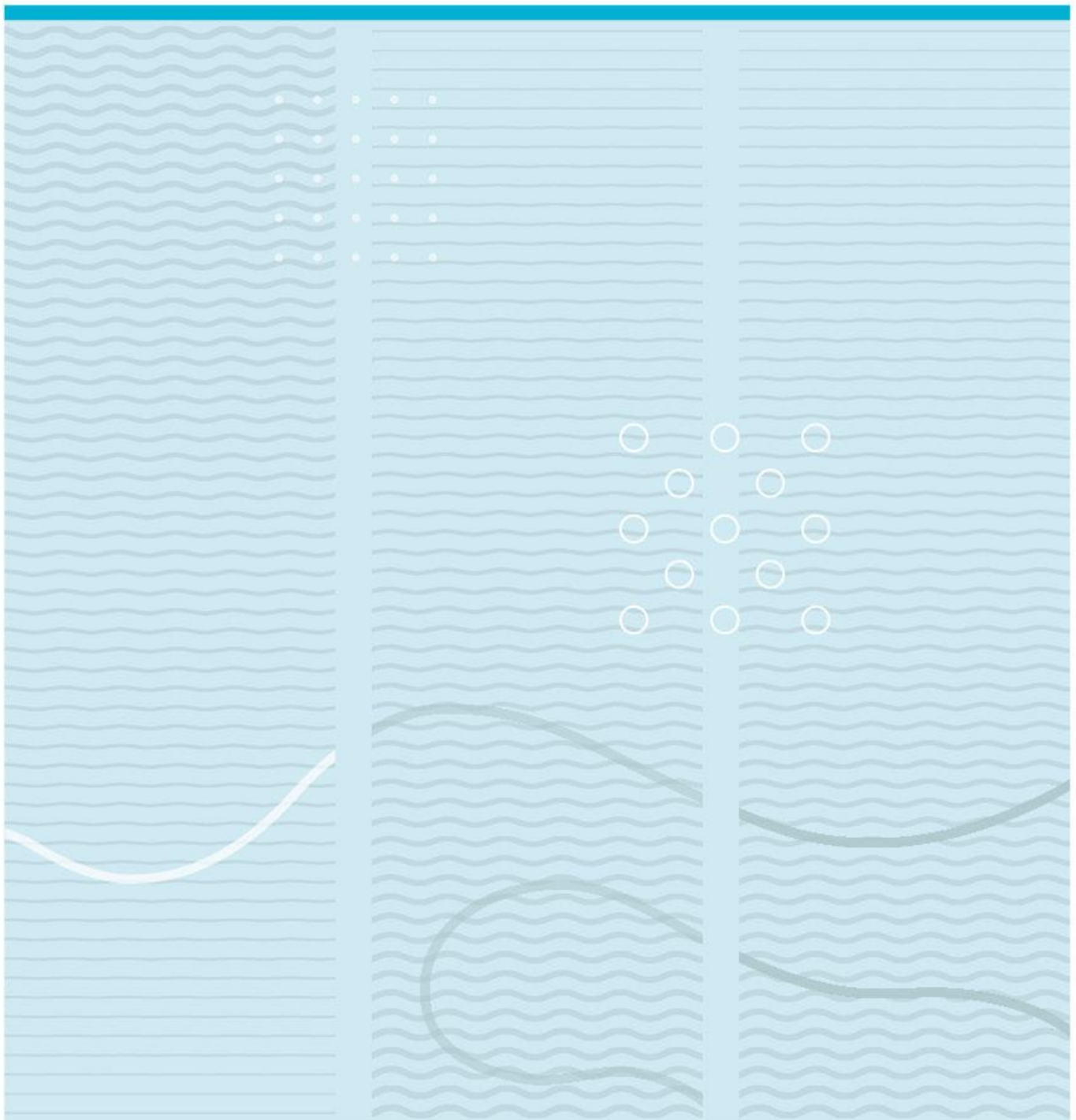

Linn Eskedal

Få innsikt i de små opprør

Hvordan mestrer jenter med krysskulturell oppvekst hverdagen sin?

«En diamant er ikke annet enn et stykke mineral som har taklet stress eksepsjonelt godt.»

Ukjent

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for Helse- og sosialvitenskap
Institutt for Helse-, sosial- og velferdsfag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2019 Linn Eskedal

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Sammendrag

<i>Forfatter</i>	Linn Eskedal
<i>Grad</i>	Master i helsefremmende arbeid
<i>Fakultet</i>	Fakultet for helse- og sosialvitenskap
<i>Institutt</i>	Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag
<i>Veileder</i>	Jorun Ulvestad
<i>Innleveringsdato</i>	09.11.19
<i>Oppgavens tittel</i>	Få innsikt i de små opprør Hvordan mestrer jenter med krysskulturell oppvekst hverdagen sin?
<i>Antall ord</i>	21995
<i>Søkeord</i>	Jenter med krysskulturell oppvekst, negativ sosial kontroll, narrativer, helsefremmende arbeid, mestring, interpersonlig stress, salutogenese

Bakgrunn og tema:

Tema for masteroppgaven er negativ sosial kontroll og begrensninger av unges frihet blant jenter med krysskulturell oppvekst i Norge. Negativ sosial kontroll er et aktuelt tema fordi det er en økning av henvendelser med bekymring for ungdom knyttet til dette. Det har vært økt fokus i media, der flere personer fra minoritetsmiljøene står frem og viser hvor stort og komplekst dette tema er. Jeg er opptatt av at jentenes stemme skal komme frem og jeg er opptatt av en helsefremmende tilnærming, hvor det sentrale er hvordan de mestrer hverdagen på tross av press.

Problemstilling:

Hvordan mestrer jenter med krysskulturell oppvekst hverdagen sin?

Forskningsspørsmål: 1. Hvordan erfarer jentene begrensninger i hverdagen? 2. Hvilke strategier utvikler de for å mestre hverdagslivet? 3. Hva bidrar til å fremme helse i livene deres?

Teorigrunnlaget:

Teorien om krysskultur, stress, mestring og Antonovskys salutogenese.

Metode:

Kvalitativt forskningsdesign med en narrativ tilnærming. Dataene er innsamlet gjennom semistrukturerte individuelle intervjuer. Utvalget består av 5 unge jenter med krysskulturell oppvekst. Jeg har brukt både narrativ og tematisk analyse.

Resultat og konklusjon:

Urimelige forventninger og begrensninger av frihet skaper stress hos jentene. Utfordrende relasjoner til foreldrene og få andre nære personer fører til at flere jenter føler seg ensomme og alene, det skaper interpersonlig stress.

Jentene har flere strategier for å håndtere dette stresset. Vi kan si at autonomi; det å være aktør i eget liv, selvhevdelse og ta egne valg, fører til mestring, det gir mening for jentene og kan knyttes til håndterbarhetskomponenten i OAS. Refleksjon rundt sin egen situasjon, å forstå foreldrenes utgangspunkt og ståsted, samt fremtidstro er viktig for jentenes motivasjon og mestring, og kan knyttes til begripelighetskomponenten i OAS. De sårbare relasjonene er en risiko for jentenes OAS, men vi ser at de jobber hardt med relasjonene og håndterer det ved å finne sosial støtte andre steder. Det fører til fremtidstro og motivasjon som styrker meningskomponenten i OAS.

Å forstå foreldrene sine på grunn av sin krysskulturelle kompetanse synes å være det som styrker jentene, sammen med at de ikke gir opp og at de finner andre nære personer i livet sitt.

Abstract

Background and theme:

The theme of the master's thesis is negative social control and restrictions on young people's freedom among girls with cross-cultural upbringing in Norway. Negative social control is an important theme because there is an increase in inquiries with concern for youth associated with this. There has been increased focus in the media, where several people from the minority communities speak up and show how big and complex this theme is. I want the girls' voice to be heard and I will use a health-promoting approach, where the key is how the girls cope everyday life despite pressure.

Key questions:

How do girls with cross-cultural upbringing cope with their everyday lives?

Research Questions: 1. How do girls experience restrictions in everyday life? 2. What strategies do they develop to cope with everyday life? 3. What promote health in their life?

Theory Basis:

The theory of cross-culture, stress, coping and Antonovsky's salutogenesis.

Method:

Qualitative research design with a narrative approach. The data was collected through semi-structured individual interviews. The selection consists of 5 young girls with cross-cultural upbringing. I have used both narrative and thematic analysis.

Results and conclusion:

Unreasonable expectations and restrictions of freedom create stress in the girls. Challenging relationships with their parents and few other close relationships cause girls to feel lonely and alone, creating interpersonal stress.

The girls have several strategies for dealing with this stress. We can say that autonomy; Being an actor in one's own life, assertiveness and making one's own choices leads to coping, it makes sense to the girls and can be linked to the manageability- component of OAS. Reflection on their own situation, understanding the parents view and position, as well as optimism are important for the girls' motivation and coping, and can be linked to the understanding- component of OAS. The vulnerable relationships are a risk to the girls' OAS, but they work hard with the relationships and manage to find social support in other ways. This leads to optimism and motivation that strengthen the meaning- component of OAS.

Understanding their parents, due to their cross-cultural competence, seems to be what «saves» the girls, along with keep on fighting and finding other kind of relationships in their lives.

Keywords:

Girls with cross-cultural upbringing, negative social control, narratives, health-promotion, coping, interpersonal stress, salutogenesis

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	7
1 Innledning.....	10
1.1 Bakgrunn	10
1.2 Tema og begrunnelse	10
1.3 Kunnskapsstatus.....	12
1.3.1 Oppdragelse i ulike kulturer og krysskulturell oppvekst	12
1.3.2 Foreldre og ungdoms tilpasning i krysskultur.....	13
1.3.3 Forskning på unge innvandrere og negativ sosial kontroll	14
1.3.1 Offentlige dokumenter	15
1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål.....	16
2 Teoretisk bakgrunn	17
2.1 Helsefremmende perspektiv	17
2.2 Stress	18
2.3 Interpersonlig stress	18
2.4 Mestring	19
2.1 Salutogenese.....	20
3 Metode	23
3.1 Vitenskapsteoretisk forankring	23
3.2 Forforståelse.....	23
3.3 Forskningsdesign	25
3.4 Datainnsamling	26
3.4.1 Utvalg og rekruttering av informanter	26
3.4.2 Intervjuguiden	27
3.4.3 Gjennomføring av intervjuene	28
3.5 Analysen.....	28
3.5.1 Transkripsjon	28
3.5.2 Narrativ analyse	29
3.5.3 Tematisk analyse.....	29
3.6 Metoderefleksjon	30
3.7 Forskningsetikk.....	32
4 Narrative sammendrag	34
4.1 Fortellingen til Aisha	34
4.2 Fortellingen til Mona	37

4.3	Fortellingen til Pameela	39
4.4	Fortellingen til Shewit.....	42
4.5	Fortellingen til Hoda	44
5	Hverdagens krav og livets vanskeligheter- kilder til stress	48
5.1	Begrenset frihet og forventningspress	48
5.1.1	Funn	48
5.1.2	Diskusjon: Betydningen av begrensninger av frihet og forventningspress ..	49
5.2	Utfordrende relasjoner	50
5.2.1	Funn	50
5.2.2	Diskusjon: Betydningen av utfordrende relasjoner.....	51
6	Strategier for å mestre	54
6.1	Autonomi	54
6.1.1	Funn	54
6.1.2	Diskusjon: Betydningen av autonomi.....	56
6.2	Sosial støtte	57
6.2.1	Funn	57
6.2.2	Diskusjon: Betydningen av sosial støtte	58
6.3	Forstå foreldrene	60
6.3.1	Funn	60
6.3.2	Diskusjon: Betydningen av å forstå foreldrene.....	61
6.4	Fremtidstro	63
6.4.1	Funn	63
6.4.2	Diskusjon: Betydningen av fremtidstro	64
7	Avsluttende diskusjon og konklusjon	66
8	Referanser/litteraturliste.....	68
9	Vedlegg	73

Forord

Med denne studien avslutter jeg min mastergrad i Helsefremmende arbeid, et halvt år etter planen. Det har vært spennende, givende, utfordrende og ikke minst svært lærerikt.

Jeg har alltid vært nysgjerrig på og fasinert over hvor mye et menneske kan tåle og likevel stå stødig. Gjennom mangeårig arbeid med flyktninger og integrering har jeg sett hvordan mennesker har evnen til å benytte egne ressurser og muligheter til å skape seg en god fremtid. Å skrive masteroppgave har på mange måter vært ensomt, jeg har levd i en egen boble med mine ideer, tankerekker og resonnement. Men jeg hadde aldri kommet meg gjennom dette hadde det ikke vært for menneskene rundt meg. Jeg har virkelig erfart betydningen av sosial støtte for mestring, motivasjon og gjennomføringsevne.

Jeg vil først og fremst takke mine modige informanter for at de ville dere sine fortellinger og erfaringer med meg. Uten dere ville denne studien aldri blitt noe av. Jeg ønsker dere alt godt for fremtiden, dere har så mye å by på i vårt samfunn! Jeg vil også rette en takk til alle de som har hjulpet meg med rekrutteringen og til Jessica for inspirasjon og råd når jeg startet tanken på tema for studien min.

Videre vil jeg takke min veileder Jorun Ulvestad: Takk for din ærlighet, interesse for prosessen og ikke minst for at du hele tiden har sett hva jeg har ønsket og hjulpet meg dit. Så til mine herlige medstudenter i «Masterspirene Movere»; Kjersti, Helle, Stina, Linn Marlene og Christin: Takk! Vi har holdt sammen siden starten for snart 4,5 år siden og dere har vært inspirerende å følge. Ikke vet jeg hva jeg skulle gjort uten pausene, diskusjonene, tilbakemeldingene, sommer- og jule-bordene og alle heiarop. Og takk for gjennomlesing og innspill i innspurten til Stina og Helle.

Jeg vil også rette en takk til mine arbeidsgivere og fantastiske kolleger gjennom disse årene for tilrettelegging for å kunne gjennomføre dette i tillegg til fulltids jobb. Takk til NAV Horten og IMDi Sør og Færder videregående skole.

Sist, men ikke minst, en stor takk til familien min: Uten dere ville jeg ikke kommet gjennom 4,5 år med deltidsstudier, fulltids jobb, jobbskifte og familieliv! Trond, du har støttet meg gjennom alle disse årene og tatt ansvar for barna og heimen når jeg enten har «okkupert huset» eller har sittet på universitetet og skrevet, tidlig og sent. Du har motivert meg og oppmuntret meg hele veien. Du har en egen evne til å gi det lille ekstra i hverdagen som betyr så mye, som å sende meg en koselig melding eller sette en lapp på kaffemaskinen om morgenen.

Så til Oliver, Anna Elise og Arne Idar: Endelig kan dere få tilbake spillrommet som jeg har okkupert i lange tider! Dere har også vist tålmodighet med en mamma som til tider har vært stresset og frustrert, noe som noen ganger har gått utover dere. Men når mamma må gjøre lekser så forstår dere det, selv om dere synes at det var litt vel mye lekser på universitetet!

Horten, november 2019 - Linn Eskedal

1 Innledning

I dette kapitlet vil bakgrunn og begrunnelse for valg av tema presenteres. Deretter vil jeg redegjøre for kunnskapsstatus, før problemstillingen presenteres.

1.1 Bakgrunn

Tema for denne masteroppgaven er negativ sosial kontroll og begrensninger av unges frihet blant jenter med krysskulturell oppvekst i Norge. Hensikten er å få innsikt i hvilke opplevelser og erfaringer jenter som har opplevd negativ sosial kontroll bærer på, og hvordan det preger dem i deres hverdagsliv. Den kunnskapen vi får gjennom deres fortellinger og refleksjoner, kan gi økt forståelse for deres liv og gi oss nytt syn på hvordan vi kan se og møte disse jentene.

Dette temaet opptar meg fordi jeg har jobbet med flyktninger og integrering i mange år, og jeg har gjennom dette møtt mange ungdommer som forteller om ulike begrensninger de har i forhold til andre ungdommer. Jeg har vært på kurs og konferanser for å lære mer om regelverk, handlingsplaner, kulturforståelse, fenomenene, æresbegrepet og så videre, men jeg savner mer kunnskap om hvordan disse ungdommene opplever det, hvordan de håndterer det, hva de faktisk gjør og hva de selv tenker om livet sitt. Det er flere personer fra minoritetsmiljøene som har stått frem i media og viser til hvor stort, komplekst og vanskelig dette tema er. Jeg er opptatt av at jentenes stemme skal komme frem og jeg er opptatt av å ha en helsefremmende tilnærming, hvor det sentrale er at dette er ungdom som på tross av press og belastninger har et godt liv og klarer seg godt i voksenlivet.

1.2 Tema og begrunnelse

Sosiologien betegner sosial kontroll som alle former for regulering av normer – fra vage hint til bruk av tvang. Sosial kontroll kan være konstruktiv og velfungerende, eller undertrykkende og destruktiv, og er sentralt i alle samfunn, ikke minst i forbindelse med sosialisering og oppdragelse (Ugelvik, 2019).

Formell sosial kontroll bestemmer hva vi kan og ikke kan gjøre, basert på lover og regler som samfunnet har laget. Uformell sosial kontroll kan være uskrevne regler og

forventninger. Ifølge Smette og Rosten (2019) handler uformell sosial kontroll om at det oppmuntres til visse former for adferd, mens andre former for adferd blir snakket dårlig om. Barneoppdragelse er en del av vår sosiale kontroll, og det er for det meste definert som noe positivt. Det er vanlig at foreldre setter grenser for barna, men noen ganger er disse grensene urimelige.

Negativ sosial kontroll betyr ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer (RVTSØst, 2018). Denne kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til barnekonvensjonen (artikkel 19 og 37) og norsk lov (barneloven, barnevernloven, straffeloven, ekteskapsloven m.fl). Press på utdanning-, karriere- og partner-valg, kontroll av sosiale medier, begrenset bevegelsesfrihet og privatliv- alt dette er negativ sosial kontroll i vår kultur. Unge som bryter med normene, er ofte utsatt for alvorlige trusler. Det kan handle om frykt for at familien skal tape ære ved at barna ikke oppfører seg «ordentlig» eller blir «for norske» (Wikan, 2008). Selv om negativ sosial kontroll bryter med individets rettigheter, er det ikke nødvendigvis straffbart. Det er når kontrollen går over til å bli vold, at den rammes av straffeloven.

Det forskes endel på vold i nære relasjoner, samt æresrelatert vold; tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresdrap. Dette er ekstreme tilfeller av negativ sosial kontroll og betegnes som vold. Denne studien tar for seg negativ sosial kontroll som i noen tilfeller kan defineres under psykisk vold. Psykisk vold kan medføre tap av fysisk og psykisk helse, samt redusert livskvalitet (Underlid, Dyregrov, & Thuen, 2016).

Negativ sosial kontroll er et aktuelt tema fordi flere rapporter viser at det er en økning av henvendelser til IMDi, Røde Kors sin telefon mot tvangsekteskap, Kompetanseteamet, politi og barnevern, knyttet til disse utfordringene. IMDi (Integrerings & mangfoldsdirektoratet, 2017) rapporterer at fra 2015 til 2016 ble antall henvendelser som dreier seg om ekstrem kontroll doblet. I 2016 utgjorde dette 44% (116 saker) av alle sakene, mens saker vedrørende trusler og vold er den nest største gruppen med 28%. Det kommer også mange henvendelser til Kompetanseteamet, som er et nasjonalt tverretattlig fagteam (Barne-, Ungdoms-, & Familiedirektoratet, 2019), som bistår hjelpeapparatet i konkrete saker som omhandler tvangsekteskap,

kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold. I 2018 var det 49 saker som dreier seg om ekstrem kontroll (8,4%), som er en økning på 3,9% fra 2017. Ofte er psykisk og fysisk vold et gjennomgående tema når vi snakker om ekstrem kontroll, og de fleste henvendelsene (22%) registreres som vold/trusler.

En annen aktualisering av tema skjer gjennom økt fokus i media, film, litteratur og samfunnsdebatt de senere årene. Slik som forfatterne av boken «Skamløs» (Bile, Srour, & Herz, 2017) og stiftelsen «Født fri» (Rehman, 2017) som reiser rundt og holder foredrag og skriver om tema. Også filmen «Hva vil folk si» (Haq, 2017) og serien «SKAM» (Andem, 2015-2017) har satt fokus på presset ungdom står i relatert til negativ sosial kontroll.

1.3 Kunnskapsstatus

1.3.1 Oppdragelse i ulike kulturer og krysskulturell oppvekst

For å forstå hvordan ungdom med krysskulturell oppvekst forholder seg til viktige livsvalg i hverdagslivet, er det viktig å forstå konteksten de befinner seg i. To ulike personforståelser er vesentlige for å forstå dette. I store deler av innvandringsdiskursen handler det om forholdet mellom moderne og tradisjonsbaserte samfunn. Disse karakteriseres gjerne av individualisme og kollektivism (Aarset, Lidén, & Seland, 2008).

Hundeide (2003) skriver om hva som anses som det viktigste i barneoppdragelsen i de forskjellige kulturer og samfunn. De normative oppfatninger som ligger bak forventningen i kollektivismen, om et lydige og pliktoppfyllende barn, kommer fra et tankesett der barn har andre funksjoner i samfunnet, enn det individualistiske samfunnet hvor det forventes å være et selvstendig individ, preget av selvhevdelse og selvrealisering (Hundeide, 2003). Disse forskjellige samfunnsstrukturene preger menneskers sosiale handlinger. Som Triandis (1989) har skrevet vil en person med kollektivistisk orientering legge størst vekt på gruppens mål og behov enn individets, og motsatt for det individualistiske. Disse holdningene vil prege oppdragelsesformen som barna blir utsatt for.

Brenna (2001) skriver at i Norge i dag dominerer den individorienterte tenkningen som hun kaller for en «jeg-kultur», der vi vektlegger selvstendighet, kreativitet og ansvarlighet i barneoppdragelsen. Foreldrene og minoritetsgruppen forventer at de skal forankre sine verdier i deres «vi-kultur», mens lærerne, naboene, vennene og samfunnet generelt forventer og ønsker at de tilegner seg den individorienterte tenkningen, altså «jeg-kulturen». Hun mener at disse barna får verdier og kulturell identitet fra begge kulturene. Disse barna blir framstilt som kulturelle pendlere som står mellom flere kulturer og ikke vet hvor de hører til og hele tiden må velge en av kulturene.

Salole (2013) definerer krysskulturelle barn og unge som: «Barn som har levd eller lever med regelmessig påvirkning fra to eller flere kulturer i en betydelig del av barndommen» s. 29. Opplevelsen av å måtte forholde seg til mer enn én kultur gjennom oppveksten, er noe som angår de fleste mennesker i større eller mindre grad. I vårt globaliserte samfunn kan ungdom og foreldrene deres i mye større grad enn før velge hvem og hva de vil lytte til fra et mangfold av stemmer. Det å bli et unikt individ handler dermed i større grad om å finne sin plass, der mangfoldet av kulturelle erfaringer ikke ses på som fremmed og vanskelig, men berikende og verdifulle. I begrepet krysskulturell, ligger det i selve ordet at noe overlappes, går på tvers av hverandre og mikses. Salole (2013) hevder at det kulturelle kan sammenliknes med å blande farger. To separate farger blandes og danner en ny farge, men denne fargen kan ikke skilles og gå tilbake til å være to ulike farger igjen. Begrepet krysskulturell kan på denne måten være med på å åpne opp kategoriene for hva vi tenker på med ulike kulturer. Ved å vise at kulturer ikke nødvendigvis står hver for seg, men utgjør et personlig, sammenvevd og unikt mønster for det enkelte subjektet, og utgjør et personlig bilde som er ulikt bilder for andre mennesker.

1.3.2 Foreldre og ungdoms tilpasning i krysskultur

Ungdom og foreldre tilpasser seg ofte et nytt samfunn i ulikt tempo og på ulike måter. Unge tilpasser seg relativt raskt fordi de går på skole og blir kjent med jevnaldrende, og knekker de kulturelle kodene på kort tid. Foreldrenes tilpasning vil kunne være preget av større ambivalens, og kanskje ønsker de ikke alltid å integrere seg i håp om å kunne reise tilbake til hjemlandet (Le & Stockdale, 2008; Pollock, Vestbakke, Sæverås, & Van Reken, 2009).

Denne forskjellen på foreldre og barns tilpasning er blitt kalt dissonant akkulturasjon (Jávo, 2014; Le & Stockdale, 2008). Dette utfordrer familiedynamikken og ofte går «kultursjokket» utover selvfølelsen fordi foreldrene ikke klarer å henge med i vanlig sosial samhandling (Salole & van der Weele, 2010). Foreldrene får derfor problemer med å følge opp barna sine slik de ville gjort i hjemlandet. I den nye konteksten blir ungdommene de som i stedet sitter på den nyttige kunnskapen og foreldrenes maktposisjon utfordres (Øia, 1998). Denne usikkerheten fører til at enkelte foreldre hindrer ungdommenes frihet ved at de ikke får lov til å delta på viktige sosiale aktiviteter (Salole, 2013). Ofte handler dette om behovet for å beskytte ungdommene i møte med det ukjente og ikke så mye om kultur. Uansett intensjon vil dette være vanskelig for ungdommene det gjelder. Ungdom med krysskulturell oppvekst blir stående mellom to kulturer og ender i en posisjon der de hele tiden må manøvrere mellom foreldrenes forventninger, verdier og praksiser og det de opplever som normen i det norske samfunnet (Salole, 2013).

Å komme til en ny kultur i ungdomstiden er spesielt sårbart. Etterhvert som de unge absorberer det nye samfunnet, får mange en følelse av at de verken hører til her eller der. En slik posisjon resulterer i at man hele tiden tvinges til «å ta side» og det kan føre til lojalitetskonflikt. Ungdom med krysskulturell oppvekst har mer å sortere enn de som vokser opp i et homogent miljø, men ved hjelp av voksenpersoner og sosial støtte kan deres krysskulturelle oppvekst bli en viktig ressurs heller enn et problem (Pollock et al., 2009; Salole, 2013; Salole & van der Weele, 2010).

1.3.3 Forskning på unge innvandrere og negativ sosial kontroll

Familiefellesskapet forstås i stor grad som et prosjekt med gjensidige forventninger. Dette kommer tydelig frem i Prieur (2004) studie, som omhandler unge mennesker med innvandrerbakgrunn. Familiene deres er svært viktig for dem og de fleste oppgir at det å starte en åpen konflikt, og i verste fall bryte med familien, er siste utvei. Likevel viser historiene deres at de er i bevegelse og det forhandles både om foreldrenes tradisjoner og det norske.

Noe av det som forhandles er kjønnsforventninger. Flere forskere påpeker at kjønn er et av de mest sentrale smertepunktene i mange innvandreres liv, og ser ut til å være en kjernekonflikt på tvers av kulturell og religiøs bakgrunn (Aarset et al., 2008; Mørck, 1998; Prieur, 2004). Selv om det er stor individuell variasjon på hvordan jentene forholder seg til kjønnsforventninger, er de på tvers av landgrupper og alder mer likestillingsorienterte enn menn (Kavli & Nadim, 2009). I media og i deler av forskningen omtales jenter med minoritetsbakgrunn som ofre for undertrykkelse. Da kan de også bli betraktet som passive familiemedlemmer. Annen forskning har utfordret dette og forsøkt å vise hvordan mange av jentene er aktive forhandlere og autonome individer (Moe, 2006; Prieur, 2004). Ifølge Larsen (2004) ønsker jentene å forandre ting i eget tempo, uten å brenne broene til familien. Deres «opprør» er kanskje usynlig for oss, men innebærer hardt arbeid av jentene selv.

Hafstad og Augusti (2019) finner i sin studie av vold, at ungdommer som rapporterer høy grad av ufrihet i sine valg og høy grad av kontrollerende foreldreatferd, også er mer utsatt for mindre alvorlig og alvorlig fysisk vold. Dette er helt i tråd med tilsvarende funn i Sverige (Jernbro & Janson, 2016). Dette kan tyde på at disse ungdommene vokser opp i familier med et kontrollerende og voldelig regime.

Friberg og Bjørnset (2019) har både ungdommers og foreldres perspektiver i sin studie. Den viser at en betydelig andel ungdom rapporterer om det som omtales som «alvorlige foreldrerestriksjoner» i sine sosiale liv. Graden av foreldrerestriksjoner er direkte knyttet til foreldrenes kulturelle orientering og grad av religiøsitet. Jo mer foreldrene er opptatt av å bevare hjemlandets kultur, og jo mer religiøse foreldrene er, jo større sannsynlighet er det for at ungdommene opplever alvorlige foreldrerestriksjoner.

1.3.1 Offentlige dokumenter

Det er gjort norsk følgeforskning og evalueringer av «handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013 til 2016)» som bl.a tar opp temaet negativ sosial kontroll. I evalueringen vises det til at generasjonskonflikter og krysspress både mellom «barn- foreldre» og «familie i Norge- familie i hjemlandet» er noe som begrenser en tillitsfull dialog innad i familiene og mellom familiene og hjelpeapparatet (Lidén & Bredal, 2017).

«Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)» viser til at det er en økning i antall saker og at det er lite kunnskap om omfanget av negativ sosial kontroll. Denne problematikken strekker seg ofte over landegrensene, fordi familie og slekt i opprinnelseslandet har en stor påvirkning på familien i Norge (Justis & beredskapsdepartementet, 2017). Regjeringen ønsker mer forskning på området vold i nære relasjoner og kunnskap om helsemessige konsekvenser av dette.

1.4 Problemstilling og forskningsspørsmål

På bakgrunn av den presenterte kunnskapsstatusen og min interesse for å lære mer om hvordan jentene selv opplever dette har jeg kommet frem til følgende problemstilling:

Hvordan mestrer jenter med krysskulturell oppvekst hverdagen sin?

Forskningsspørsmål:

- 1. Hvordan erfarer jentene begrensninger i hverdagen?**
- 2. Hvilke strategier utvikler de for å mestre hverdagslivet?**
- 3. Hva bidrar til å fremme helse i livene deres?**

Jeg bruker betegnelsen «ungdom», selv om de fleste av jentene er over 18 år og kan regnes som unge voksne. Det har jeg valgt å gjøre fordi unge og spesielt jenter i den kollektivistiske kulturen ofte blir behandlet som ungdom helt til de er gift (Aarset et al., 2008).

2 Teoretisk bakgrunn

I dette kapitlet vil jeg presentere teori som er relevant for å belyse problemstillingen, som beskrevet ønsker jeg et positivt ressursfokus på jentenes erfaringer for å belyse hvordan de løser de utfordringene de møter i hverdagen. Dermed starter jeg med et helsefremmende perspektiv, og deretter teorier om stress, mestring og salutogenese.

2.1 Helsefremmende perspektiv

Helsefremmende arbeid tar utgangspunkt i menneskers muligheter og ressurser. Man fokuserer på livskvalitet i stedet for sykdom. Helse forstås som et fenomen basert på den enkeltes subjektive opplevelse og er dermed et ganske vidt begrep (Green, Tones, Cross, & Woodall, 2015). Helse blir forstått som en ressurs som gir mennesker styrke til å fungere og motstandskraft til å stå imot påkjenninger man utsettes for gjennom livet.

Målet med helsefremmende arbeid er å sette folk i stand til å få økt kontroll over sitt eget liv og oppnå best mulig helse (WHO, 1998). Det bygger på grunntanken om at helse skapes og utvikles i alle av hverdagslivets settinger. Det handler om å sette folk i stand til å ta helsefremmende valg, blant annet gjennom å skape støttende miljøer, og gi tilgang til informasjon. Helsefremmende arbeid bør derfor drives på flere samfunnsnivåer, og rettes mot settingene som individene befinner seg i (Green et al., 2015). Familien har grunnleggende betydning for barns trivsel og psykiske helse. Familien kan sørge for at barn får omsorg, trygghet og tillit, som igjen danner grunnlag for trivsel, god psykiske helse og gode relasjoner gjennom livsløpet. Fordi familien spiller en viktig rolle i barnets utvikling, øker også risikoen for at barn og unge utvikler psykiske vansker når belastningene i familien er store, særlig når belastningene varer over tid (Skogen, Smith, Aarø, Siqueland, & Øverland, 2018).

Begrepet empowerment står sentralt i helsefremmende arbeid og ble lansert i Ottawa-chartret i 1986. Det ble der definert som en prosess som gjør folk i stand til å øke kontroll over egen helsetilstand og forbedre egen helse (WHO, 1986). Empowerment handler om myndiggjøring, medvirkning, mobilisering og styrking av makt, eller overføring av makt. Tanken om at folk selv er eksperter i sine liv kan gi personer både makt og mulighet til å gjøre egne valg, og tro på at alle personer har iboende ressurser til å gjøre det som er godt for dem (Askheim, Starrin, & Heyerdahl, 2007). Utvikling og

bruk av enkeltmenneskets ressurser og krefter står sentralt for å kunne motvirke og redusere belastninger jentene opplever som hindringer for å ha kontroll over eget liv (Stang, 2003). Et begrep som kan forklare belastninger som påvirker jentenes hverdag og helse er stress, og jeg vil derfor se nærmere på forståelsen av dette begrepet.

2.2 Stress

Stress er kan defineres på tre måter; som ytre påvirkning, reaksjonen på de ytre påvirkningene eller som samspillet mellom ytre påvirkninger og reaksjonene på dem. Cannon beskrev ytre påkjenninger som fysiologiske eller følelsesmessige stimuli, som truet en persons mentale balanse. Det kunne være forhold i omgivelsene, livshendelser eller kroniske forhold (Cannon, 1932).

Selye (1956) koblet ordet stress til begrepet stressorer om de ytre påvirkningene. Ordet stress benyttes som en samlebetegnelse på alle former for press og belastninger vi opplever, og skiller ikke på om stress er en reaksjon eller et stimuli. Selye omtaler stress som organismens uspesifikke respons på ethvert press eller krav. Han hevdet at det avgjørende ved stress er hvordan organismen gir en generell fysiologisk respons i forsøk på å tilpasse seg belastningene den møter. På denne måten forsøker organismen å opprettholde sin funksjon, når den opplever traumer, trusler eller forandringer. Samtidig fremhevet han at stress er en naturlig del av livet, som ikke kan unngås (Monat & Lazarus, 1985; Selye, 1956).

Lazarus (1984) slo sammen Cannon's og Selye's teorier, ved at han interesserte seg for samspillet mellom de ytre påvirkningene og indre reaksjonene. Han hevdet dermed at en persons opplevelser av stress, handler mer om personens følelse av trussel, sårbarhet og mulighet til å mestre situasjonen, enn på den stressende hendelsen i seg selv. Det er med andre ord ikke stressoren i seg selv, men hvordan man oppfatter og håndterer den som er avgjørende for om det vil resultere i stress eller ikke (Espnes & Smedslund, 2009; Lazarus & Folkman, 1984).

2.3 Interpersonlig stress

Begrepet interpersonlig stress viser til stress i mellommenneskelige relasjoner. Det vil si at det kan oppstå en kognitiv konflikt i hvordan vi erfarer, oppfatter og tenker om de vi

har nære, og at vi strever med å mestre denne konflikten. Vi erkjenner at det er en uoverensstemmelse som vi ikke klarer å løse, som også forbindes med begrepet ambivalens. Problemer som mindre krangler/uenigheter er ekskludert fra denne definisjonen. Interpersonlig stress er en relativt kronisk side av ens liv, som kan innebære konflikt, og er alvorlig nok til å forårsake grubling og stress (Mittelmark, Aarø, Henriksen, Siqveland, & Torsheim, 2004).

Videre kan interpersonlig stress fremkalles i tyngende, sosiale situasjoner. Eksempler på situasjoner som disse er når man opplever uhensiktsmessig sosial støtte, rollekonflikt, prestasjonskrav, uoppnåelige forventninger, kritikk eller sosiale konflikter i forhold der det å gi og motta er ubalansert, eller føle seg som en hjelpeløs tilskuere som ikke kan gjøre noe med sin egen situasjon (Mittelmark, 1999). Hvordan vi mestrer stress ser med andre ord ut til å være viktig for vår helse.

2.4 Mestring

Mens ressurser beskriver hvilket potensiale en person har til å klare seg gjennom en situasjon, så handler mestring om evnen til å hankses med en gitt situasjon eller benytte seg av disse ressursene (Espnes & Smedslund, 2009). Lazarus og Folkman (1984) definerer mestring som et kontinuerlig skifte mellom tanker og handlinger for å klare ytre eller indre krav. Å kunne tolke ulike situasjoner for å ta bevisste valg, er derfor viktig for opplevelsen av stress (Espnes & Smedslund, 2009). Lazarus og Folkman mener at de to viktigste elementene i det å mestre stress er å oppleve at du kan takle stressfylte situasjoner, og at dette gir en selvsikkerhet som styrker din tro på at du kan regulere din egen følelse av ubehag (Lazarus & Folkman, 1984).

Mestring er dermed knyttet til graden av optimisme eller pessimisme. Hvis man gjentatte ganger opplever å mislykkes, vil man kunne utvikle pessimisme eller hjelpeløshet (Seligman, 1975). Kontrollplassering står også sentralt i forhold til mestring. Det finnes personer som ikke tror de har noen kontroll over eget liv og plasserer kanskje det som skjer eksternt hos en gud eller i skjebnen. På den andre siden har en personer som i stor grad tror de har evnen til å påvirke livet (Rotter, 1954). Bandura (1997) lanserte begrepet mestringstro: hvis man tror at man vil klare å mestre en oppgave, vil det kunne medføre mange positive konsekvenser. Man vil blant annet legge mer innsats i det og ha bedre utholdenhet selv om man møter motstand. Bandura

beskriver fire kilder til mestringstro; personlig erfaring, å se andre klarer det, verbal overbevisning og emosjonelle reaksjoner.

Teorien om mestringstro er relevant i sammenheng med salutogenese, da det sentrale er at en slik tro kommer fordi man har lyktes gjentatte ganger. Dette ligner på det Antonovsky sier om gjentatte livsopplevelser der erfaringen er at det ordner seg, vil bidra til en forventning om at stressende situasjoner er begripelige og meningsfulle, noe som legger grunnlaget for mestring (Antonovsky, 2012).

2.1 Salutogenese

Antonovsky interesserte seg for hvilke faktorer som kjennetegner god helse. Begrepet salutogenese viser til aktiviteter som styrker eller fremmer helse, i motsetning til patogenese som beskriver hvilke faktorer som gjør oss syke (Antonovsky, 2012).

Antonovsky mener at helse ikke er et spørsmål om hva vi utsettes for, men vår evne til å takle det som skjer i livene våre. Han beskrev helsetilstanden vår som et kontinuum mellom helse og uhelse. Salutogenese handler om å ta utgangspunkt i hvor hver enkelt person befinner seg på kontinuumet, og rette oppmerksomheten mot faktorer som påvirker bedre helse og fører til bevegelse mot helseenden av kontinuumet (Antonovsky, 2012). I denne studien er dette perspektivet aktuelt siden det er hvordan jenter mestrer hverdagen som er interessant. Antonovsky ble interessert i de menneskene som opplevde høy stressbelastning, men allikevel klarte seg fint. Alle mennesker må håndtere ulike spenningstilstander, og hvordan man håndterer dette, avgjør om man beveger seg mot god helse eller uhelse. For jenter med krysskulturell oppvekst kan slike spenninger være knyttet til deres bakgrunn og hvordan de opplever stressende livsbegivenheter. I den grad vi antar at jenter som mestrer hverdagen håndterer slike spenningstilstander på en helsefremmende måte, er det interessant å undersøke hvilke erfaringer som bidrar til denne mestringen.

Sentrale begreper i den salutogene teorien er opplevelsen av sammenheng (OAS) og generelle motstandsressurser (GMR). Motstandsressurser kan settes i sammenheng med indre og ytre faktorer som fremmer effektiv mestring og som kan gi beskyttelse mot mange typer stressfaktorer. Eksempler på slike motstandsressurser er materielle ressurser, egostyrke, kunnskap og intelligens, kultur, religion og verdier, kontroll og

sosial støtte (Antonovsky, 1987). Antonovsky formulerte følgende definisjon som gir et kriterium for å identifisere motstandsressurser: «enhver karakteristikk av personene, gruppen eller omgivelsene som kan fremme mestring av spenning» s 99 (Antonovsky, 1979). Jo flere motstandsressurser individet opplever å ha tilgjengelig, jo sterkere blir opplevelsen av sammenheng. Sosial støtte fremheves som særlig viktig, og Antonovsky hevder at stressfaktorer er helsebringende når de kombineres med sosial støtte (Antonovsky, 2012; Eriksson & Lindström, 2006). De generelle motstandsressursenes funksjon er å plassere strømmen av stressfaktorer inn i en meningsfull sammenheng, de bidrar til mestring av stress og belastninger i utfordrende situasjoner.

Opplevelse av sammenheng (OAS) er et viktig begrep når vi snakker om mestring. I hvilken grad en person opplever verden som begripelig, håndterbar og meningsfull, styres av tidligere livserfaringer (Antonovsky, 2012; Lerdal & Fagermoen, 2011).

Begripelighet handler om måten man oppfatter ulike stimuli på. Stimuli oppfattes som kognitivt meningsfulle dersom de fremstår som forutsigbare eller kan forklares ut fra en sammenheng. Personen vil da kunne løse eller mestre situasjoner som oppstår.

Håndterbarhet er knyttet til hvilken grad personen har tilstrekkelige indre og ytre ressurser til å møte forventningene fra en selv og omgivelsene for å finne løsninger. Ved en høy grad av håndterbarhet, vil personen ikke føle seg urettferdig behandlet eller som et offer for spesielle omstendigheter. Den tredje komponenten, *meningsfullhet*, er følelses- og motivasjonskomponenten. Det å føle at utfordringene er meningsfulle, fører til motivasjon for å løse dem og at man føler at situasjoner i livet og livet selv gir mening. Det innebærer blant annet at man kan påvirke utfallet av utfordringene, og opplever at det er verdt å investere energi i, forplikte seg til og engasjere seg i livets krav og forventninger. Meningskomponenten er den viktigste i OAS- begrepet. En høy opplevelse av mening bidrar til at en situasjon lettere fremstår som begripelig og håndterbar (Lerdal & Fagermoen, 2011).

OAS sier noe om hvordan vi plasserer oss selv inn i den sammenhengen vi lever i og danner grunnlaget for om vi møter situasjonen med aktiv handling eller passivitet. En lav OAS vil gi utfall i håpløshet og oppgitthet, mens en høy OAS bidrar til en holdning hvor man tror på at det er mulig å gjøre noe med situasjonen, og at man sannsynligvis selv kan påvirke utfallet (Walseth & Malterud, 2004). Sett i sammenheng med min

studie kan det forstås slik at jentene som har en høy OAS vil møte sine utfordringer med aktiv handling og troen på å overkomme disse utfordringene. Jenter som har en lav OAS vil trenge mer hjelp og motivasjon fra sine omgivelser for å møte utfordringene med handling i stedet for passivitet.

I denne studien vil jeg presisere at jeg ikke måler OAS og det vil ikke være grunnlag for å si noe om en slik sammenheng. Det er innholdet i begrepene som vil være aktuelt å bruke for å tolke og diskutere funnene.

3 Metode

I dette kapitlet vil jeg presentere oppgavens vitenskapelige forankring og redegjøre for min forforståelse. Videre vil jeg begrunne og presentere metodiske valg, samt vise hvordan jeg har gått frem i datainnsamlingen og analyseprosessen. Jeg avslutter med metoderefleksjon og forskningsetiske betraktninger.

3.1 Vitenskapsteoretisk forankring

Kvalitativ metode beskriver menneskelig samhandling og opplevelser, og brukes når man ønsker å beskrive og analysere ulike egenskaper eller kvaliteter ved de fenomener som skal studeres. Kvalitative metoder bidrar til å presentere mangfold og nyanser. Samtidig kan en og samme virkelighet alltid beskrives ut fra ulike perspektiver, og derfor har forskerens perspektiv og posisjon betydning for hvilke resultater som kommer frem (Malterud, 2002). For å finne ut av min problemstilling har jeg valgt kvalitativ metode fordi jeg vil forsøke å forstå hvordan jentene opplever sin hverdag. Dette gjør jeg gjennom deres fortellinger og beskrivelser, samt deres refleksjoner over hvordan det er å vokse opp med flere kulturer.

Vitenskapssynet i studien er fenomenologisk-hermeneutisk. Fenomenologi handler om en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den erfares av og fremstår for informantene. Studien har et induktivt design, det vil si at jeg ønsker å bruke empirien, det aktøren opplever, som utgangspunkt for å skape forståelse og ny kunnskap om fenomenet. Hermeneutikk handler om fortolkning og studerer mennesket og menneskeskapte fenomener. Hermeneutikken hviler på en ide om at alt er i en sammenheng og at en ikke kan isolere et fenomen og tro at det ikke blir påvirket av andre faktorer. Innenfor vitenskapen og kunnskapsutvikling dreier dette seg om å skape mening og forstå hvorfor mennesker handler, tenker og føler slik de gjør (Kvale & Brinkmann, 2015).

3.2 Forforståelse

En forskers forforståelse vil påvirke både hva som er fokus i forskningen, hvordan studien utføres og hvordan datamaterialet senere tolkes. Både menneskesyn, kunnskapssyn, holdninger, erfaringer og teorier er en del av forforståelsen som påvirker

hele analyseprosessen i den kvalitative forskningen (Johannessen, Christoffersen, & Tufte, 2016; Nilssen, 2012). Det er viktig at man er bevisst denne forforståelsen og kan vise til denne. Å være bevisst på egen plassering i forhold til temaet i studien, kalt situering, er også en del av forforståelsen. I denne studien kan jeg trekke frem feltsituering og selvbiografisk situering som måter å plassere meg på (Neumann & Neumann, 2012).

Min forforståelse

Jeg ser på innvandrere som en ressurssterk gruppe, de har tross alt klart å komme til et nytt land, og mange har vanskelige erfaringer med seg fra hjemlandet og reisen til Norge, slik som fattigdom, krig og konflikt. Mange viser stor grad av mestring på tross av dette, vilje til å lære og ønske om å bidra i samfunnet. Jeg har arbeidserfaring fra barnevern, NAV og bofellesskap, der jeg har jobbet både med enslige mindreårige flyktninger og med familier som er nyankommet til Norge. For tiden er jeg minoritetsrådgiver i IMDi og jobber med ungdom i videregående skole. Jeg har hatt spesiell oppmerksomhet på integreringen av barn og unge gjennom alle disse jobbene. Jeg har også personlig erfaring med flere kulturer, da jeg har barn med en mann fra Ghana og jeg har reist og jobbet frivillig i flere afrikanske land. Av fagbakgrunn er jeg sosionom noe som har gitt meg en forståelse av samspillet mellom mennesker og deres omgivelser, og jeg tenker helhetlig og tverrfaglig om hvordan vi kan forstå og hjelpe mennesker til å ta gode valg for seg selv. Dette er også grunnen til at jeg interesserte meg for helsefremmende arbeid.

Ungdom med krysskulturell oppvekst balanserer mellom flere kulturer. De opplever rasisme, press og generasjonsutfordringer. Likevel klarer mange seg godt i det norske samfunnet. Jentene gjør det ofte bra på skolen, de er opptatt av å få det til, de tar høyere utdanning og balanserer tilsynelatende godt. Men jeg har lenge undret meg på om denne balanseringen har en pris. Gutta finner vi oftere på statistikken over de som har større utfordringer med tanke på drop-out i videregående skole, rus og kriminalitet. Grunnen til at jeg valgte å fokusere på jentene er nettopp fordi de tilsynelatende ser ut til å klare seg svært godt. Jeg har undret meg over hvorfor de gjør det og om det kan ha noe med «flink pike-syndromet» eller «generasjon prestasjon» å gjøre. Det å skulle være flink på alle områder og «flink pike» er også satt i sammenheng med «innvandrerdrevet» som viser til at jenter fra innvandrer miljøet gjør det bra på skolen og tar høyere utdanning. Jeg

under meg om det kan ha sammenheng med at de lever mer isolert og derfor har mer tid til skolearbeid. På en annen side kan det være ting vi ikke ser som gjør at jentene klarer seg godt, eller at det ikke går så godt. Dersom det er tilfelle, blir jeg interessert i hvordan de har det og hvordan de selv tenker om sin situasjon. Min forforståelse her er at det er kombinasjoner av grunner og de langsiktige konsekvensene vet vi lite om enda. Forskning om psykisk helse viser at opplevelser i barndom/ungdomstid først kan komme til uttrykk mange år senere og spesielt når ungdommene skal danne nye nære relasjoner og stifte familie.

Min teoretiske bakgrunn, menneskesyn og kunnskapssyn har påvirket valg av forskningsdesign og metode. Kunnskap er ikke nødvendigvis en objektiv sannhet i mine øyne, jeg er av den oppfatning at kunnskap også kan være erfaringer som brukes på forskjellige måter. Individets erfaringer og levd liv blir dermed en kilde til kunnskap.

3.3 Forskningsdesign

I utarbeidelsen av forskningsdesignet for denne masteroppgaven har jeg valgt å benytte en narrativ tilnærming. Bruner (1986) skiller mellom paradigmatisk og narrativ kunnskap. Mens den paradigmatiske logikken formidler kunnskap gjennom systematisk resonnement, formidler narrativer kunnskap ved gi innsikt i konkrete erfaringer gjennom fortellinger. Det er kunnskapsformidling som gjør det mulig for tilhørere å identifisere seg med erfaringer de selv ikke deler, uten nødvendigvis å ta stilling ved å være enig eller uenig. Derfor kan narrativer være en ressurs for grupper med marginaliserte meninger og erfaringer, fordi de reflekterer kulturell bakgrunn og klasse, men er også en mulighet til å overskride disse grensene (Polletta & Lee, 2006).

Narrativer er menneskers historier basert på opplevelser og erfaringer, det gir individet mulighet til å skape mening i historiene og er en redegjørelse for noe som har hendt, og på denne måten blir narrativer en kilde til kunnskap når de deler dem med oss (Riessman, 2008; Sandelowski, 1991). Narrativer kan være en fortalt historie, tekst fra et intervju, en analyse av datamateriale og/eller en presentasjon av resultater (Riessman, 2008).

3.4 Datainnsamling

I denne studien har jeg valgt individuelle intervju som metode for å innhente data. Intensjonen er å få frem kunnskap om fenomenet fra den enkeltes synspunkt gjennom deres fortellinger og beskrivelser av sin hverdag. Informanten har store frihet til å uttrykke seg i et intervju og kan beskrive hendelser og situasjoner. Individuelt intervju går i dybden og kan få frem detaljerte beskrivelser av personlige og sensitive tema, som informantens følelser og opplevelser av dette. For å dele personlige historier er det en forutsetning at informanten har tillit til forskeren og vil dele sine personlige erfaringer (Kvale & Brinkmann, 2015). Farene ved å velge individuelle intervju med tema som er sensitivt å røre ved, kan være at det kommer frem ting som jentene sliter med, som det kan være utfordrende å vite hvordan jeg skal håndtere. Jeg har erfaring fra samtaler med mennesker i sårbare situasjoner gjennom mitt arbeidsfelt og profesjon som sosionom. Det kan derfor være en utfordring for meg nå som jeg skal være forsker. Jeg må derfor være bevisst forsker-rollen, at jeg ikke er hverken veileder eller "hjelper" i denne sammenheng.

3.4.1 Utvalg og rekruttering av informanter

Jeg kontaktet personer i mitt profesjonelle nettverk i ulike kommuner og presenterte mitt prosjekt. Deretter sendte jeg informasjonsskrivet til dem på e-post, slik at de kunne finne ungdommer som kunne tenke seg å være mine informanter. Jeg søkte etter personer som kunne ha relevante erfaring og opplevelser, mitt utvalg er derfor valgt strategisk. Malterud definerer strategisk utvalg som «sammensatt ut fra den målsetningen at materialet har potensial til å belyse den problemstillingen vi vil ta opp» s 58 i (Malterud, 2003).

Informantene i denne studien er jenter med minoritetsbakgrunn mellom 16 og 25 år. Andre utvalgsriterier er at jentene har opplevd negativ sosial kontroll, men at de ikke er i midt i en alvorlig situasjon på intervjutidspunktet. Grunnen til at jeg valgte å rekruttere via nettverk i kommuner, var at disse ville kunne ha kjennskap til hvilke jenter som har slike erfaringer. Det var ikke viktig for meg hvor lenge jentene hadde bodd i Norge, så lenge vi kunne kommunisere på norsk. Det var heller ikke viktig hvilken landbakgrunn de eller familien hadde.

Jeg opplevde noen utfordringer i rekrutteringen av jentene, jeg oppnådde ikke kontakt på de telefon nummer og mail adresser jeg hadde fått. Kun en jente fikk jeg kontakt med på denne måten. Jeg tok derfor direkte kontakt med en skole der det gikk flere jenter som var interessert. Jeg dro dit og snakket med lærere, og samlet en gruppe på 6 jenter i et klasserom. Der fortalte jeg om min studie, og spurte om de var interessert i å bli intervjuet. Jeg fikk gjennomført 2 intervjuer samme dag og avtalte så en ny dag for et tredje intervju. Ytterligere en informant kom jeg i kontakt med via en annen kommune. Da denne jenta ikke ønsket å oppgi kontaktinformasjon til meg, ble intervjuet avtalt via tredjeperson.

Det endelige utvalget består av fem informanter. I narrativ metode vil en ikke kun vurdere antall informanter, men se om materialet er rikholdig og fyldig nok til å kunne svare på problemstillingen (Johannessen et al., 2016). Gjennom en vurdering av metode, drøfting med veileder og rammene (tid og omfang) for en masteroppgave, bestemte jeg til slutt at fem informanter hadde gitt meg tilstrekkelig med data for å kunne belyse problemstillingen.

3.4.2 Intervjuguiden

Det tre vanlige tematiseringer i det kvalitative intervjuet; oppfatninger, selvforståelse, og spontane og ureflekterte erfaringer. De spontane og ureflekterte erfaringene ligger nærmest Husserls' definisjoner av livsverden og er vanskeligst tilgjengelig (Bengtsson, 1999). I min utforming av intervjuet ville jeg så langt det er mulig utforme spørsmål som forsøkte å få frem disse livsverdenserfaringene og forsøke å få jentene til å reflektere over sin situasjon. Intervjuguiden (vedlegg 1) i denne undersøkelsen er semi-strukturert, det vil si at den fungerer som en rettesnor inn mot de tema jeg ønsker å snakke om. Semi-strukturert intervju er ikke en åpen samtale, og ikke et lukket spørreskjema, men et sett forslag til spørsmål som utgangspunkt for intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg gjennomførte et prøveintervju med en ung innvandrerjente som jeg kjenner og fikk noen råd om ytterligere formuleringer som førte til justeringer i intervjuguiden.

3.4.3 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene varte omtrent en time, og ble gjennomført i avskjermede rom på steder som var kjent for informantene. Jeg brukte lydopptak under intervjuene. Alle fikk god informasjon på forhånd om hva det innebærer å være med og jeg gikk nøye gjennom alle punktene i informasjonsskrivet (vedlegg 2). De fikk også mulighet til å stille spørsmål, anledning til å tenke seg om og gjøre et bevisst valg på om de ville delta eller ikke. Hvordan jeg ville ivareta konfidensialitet og anonymisering var viktig for dem og jeg forklarte dette inngående. De fikk i tillegg god informasjon om sikker oppbevaring, sletting av lydopptak og transkripsjoner, samt utelatelse av personinformasjon. Alle jentene signerte skjemaet om samtykke (vedlegg 3) og de fikk mulighet til å kontakte meg dersom det er noe de ville formidle etter intervjuene eller ville ombestemme seg.

Temaet for studien er både personlig og sensitivt, det var derfor viktig å skape en god atmosfære og oppnå tillit hos informanten slik at de ville åpne seg om det som var vanskelig. Dette gjorde jeg ved å anerkjenne deres bakgrunn og vise forståelse for deres situasjon gjennom å bruke min erfaring fra å jobbe med innvandrere. For eksempel kunne jeg kjenne igjen ting de fortalte om sin kultur, sitt land, tradisjoner, mat, musikk osv, og respondere på det på en slik måte at de forsto at jeg visste hva de snakket om.

Både når man intervjuer og når man transkriberer, bidrar forskeren i konstruksjonen av narrative data. Gjennom tilstedeværelse, lytting og spørsmålene vi stiller er vi med på å forme hvilke historier intervjupersonene forteller og hvordan de blir fortalt (Riessman, 2008). I noen av intervjuene var flyten fin, og det var ikke like mye behov for avklarende og utdypende spørsmål. I andre intervju fikk jeg kortere og mindre utfyllende svar og måtte stille flere spørsmål og styre samtalen mer. Jeg ga også rom for pauser til å tenke seg om og ta seg inn, noe både jeg og informantene kunne trenge. Det hendte at noen av informantene ble svært emosjonelle når de fortalte sin historie.

3.5 Analysen

3.5.1 Transkripsjon

For å analysere intervjumaterialet må intervjuene struktureres til tekstform gjennom transkripsjon. Jeg skrev først ned ordrett fra lydfilene hva som ble sagt av både meg og

informanten. Deretter gikk jeg gjennom tekstene og gjorde de leservennlige; tok bort mine spørsmål, pauser osv (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har valgt å fokusere på meningsinnholdet, derfor har jeg «vasket språket» noe for å få god flyt, da noen av jentene snakket dårlig norsk. I narrativ forskning publiseres det ofte lengre historier, som kan gjøre at fortelleren føler seg mer sårbar. Informantene ble derfor gitt pseudonymer allerede i transkriberingen.

3.5.2 Narrativ analyse

Jeg har valgt å dele min analyse i flere deler. Først kommer de narrative sammendragene fra jentenes fortelling. Deretter kommer en kortfattet tematisk analyse av jentenes fortellinger med fokus på hverdagens krav og livets vanskeligheter. Etter det en mer utfyllende tematisk analyse av studiens hovedfokus; de ulike strategiene jentene bruker for å mestre hverdagen.

Narrative sammendrag

Jeg har valgt narrative sammendrag for å få en helhetlig fremstilling av informantenes fortelling om hverdagen sin og sette fortellingene i en kontekst. Dette kan bidra til å økte tolkningsmuligheter, samt at de temaene som kommer senere i analysen kan forstås i lys av sammendragene hvor helhet og kontekst er bevart (Riessman, 2008). I tillegg kan sammendragene bidra til å gjøre jentenes fortellinger mer oversiktlig både for forsker og leser, og dessuten gi et inntrykk av hvilke temaer som kan være sentrale i senere analyse. Sammendragene blir dermed en fortettet versjon av det som skal analyseres. Jeg tok for meg ett og ett intervju og strukturerte relevante deler i en kronologisk rekkefølge. Jeg har valgt å få med korte fortellinger om deres bakgrunn for at leseren skal få innsyn i bakteppet for hverdagen i dag. For at sammendragene skal være så levende og så nært opp til jentenes fortellinger som mulig, har jeg brukt deres egne ord og uttrykk, i en muntlig stil.

3.5.3 Tematisk analyse

Tematisk analyse beskrives av Braun og Clarke (2006) som en prosess i seks ulike faser: gjøre seg kjent med dataene, initierende koding, lete etter tema, se gjennom tema, definere og navngi tema og til sist skrive den endelige analysen opp mot litteraturen.

Første fase startet under transkriberingen da jeg fikk et helhetsinntrykk og ble kjent med materialet. Den begynnende tolkningen startet ved at jeg leste tekstene flere ganger og forsøkte å legge fra meg forforståelsen og det som var mitt fokus da jeg forberedte intervjuene. *Andre fase* består av åpen koding for å redusere en stor mengde datamateriale til noen få temaer som fanger essensen i materialet. Koding og kategorisering er hjelp i prosessen med å skape mening i datamaterialet. Det er en «fram og tilbake»- prosess med gjentatte lesing av materialet, der jeg så etter hva jentene forsøkte å fortelle meg, hva var de opptatt av. Mens jeg leste tekstene lagde jeg meg notater i margen og markerte viktige fortellinger og sitater (Nilssen, 2012). Braun og Clarke (2006) refererer til dette som «datadrevet koding». Denne type koding skiller seg fra temadrevet koding fordi en tar utgangspunkt i å lete etter temaer i materialet, induktivt, heller enn å plassere det inn i allerede forhåndsdefinerte tema eller fortolkningsrammer fra faglitteraturen, dvs som en deduktiv prosess. *Den tredje og fjerde fasen* består av å finne potensielle tema utfra de kategoriene en har. Et tema skal omhandle noe som er viktig knyttet til hensikten med studien, problemstillingen og forskningsspørsmålene. I denne fasen kan jeg se etter mønster eller mening i materialet, hva har jentene til felles og hva er hver og en opptatt av. Kategorier som ligner hverandre, kan samles i temaer eller potensielle mønster. I denne fasen brukte jeg tankekart. Noen av temaene overlappet hverandre, eller ble et undertema til et annet tema. *Den femte fasen* «definere og navngi endelige temaer» kommer tydelig frem i resultatdelen og blir ikke kommentert ytterligere her.

Den endelige presentasjonen av resultater er den siste fasen i Braun og Clarke sin tematiske analyse. De endelige hovedtema blir presentert i resultatdelen, med undertema som introduseres nærmere i kursiv under hvert hovedtema.

Til sist, i kapittel 5 og 6, vil jeg diskutere temaene opp mot faglitteraturen og fokus vil være på strategiene og hvorvidt disse er helsefremmende for jentene.

3.6 Metoderefleksjon

Gyldighet og pålitelighet handler om forskningens troverdighet. *Gyldighet* viser til hvorvidt det er benyttet hensiktsmessige metoder for å innhente og tolke dataene (Kvale & Brinkmann, 2015). *Pålitelighet* omhandler om man kan stole på de dataene som forskeren presenterer. For at andre skal vurdere påliteligheten er det viktig med å gi

nøyaktige beskrivelser av fremgangsmåter og vise transparens i forskningen (Thagaard, 2013).

Jeg har gjort rede for valg av tema, min forforståelse, metodiske valg og hvordan fremgangsmåten i analyseprosessen har vært, noe som bidrar til at leseren kan vurdere påliteligheten av funnene mine. Jeg har brukt intervju som innsamlingsmetode og kvaliteten på intervjuene avhenger av forskerens kommunikasjonsferdigheter og om en klarer å skape en tillitsfull intervjusituasjon. Noe som kan ha svekket studien er at jeg aldri har intervjuet tidligere og min uerfarenhet kan dermed ha påvirket resultatet. På en annen side har jeg mye kommunikasjons erfaring fra mitt yrke, som jeg vil anta reduserer denne risikoen.

En faktor som kan ha påvirket denne studiens gyldighet er knyttet til rekrutteringen og utvalget. Jeg har rekruttert gjennom mitt nettverk og mine utvalgs kriterier kunne ha vært tydeligere. Jeg ser at det er en forskjell i dataene jeg har fått fra jentene avhengig om de bor med familien sin eller ikke på intervju tidspunktet. Jeg kunne ha fått andre resultater dersom jeg hadde valgt en mer homogen gruppe.

Jeg synes det var utfordrende å velge ut hva som skulle være med i de narrative sammendragene, jeg ville gjerne at leseren skulle få med seg mest mulig og se sammenhengen med deres bakgrunn og deres hverdagsliv i dag. Jeg har nå kommet ned til om lag 2 sider for hver av jentene og mener at jeg har fått med det mest sentrale i fortellingene og det som best belyser mitt valg av tema og problemstilling.

I motsetning til å få frem resultatet som kan generaliseres, ønsker man i kvalitativ forskning å få frem flere nyanser og ulikheter, og på den måten kunne gi studien gyldighet (Kvale & Brinkmann, 2015). Dersom resultatet er gyldig, vil man tenke at det også er gyldig i andre sammenhenger, og studien vil kunne ha en *overføringsverdi*. Det er ikke et mål å komme frem til en objektiv sannhet eller fakta rundt et fenomen, men å få frem en versjon av et fenomen, som er en versjon av flere mulige (Malterud, 2003). Mine informanternes historier og interessen for deres subjektive erfaringer er vektlagt og det kan dermed ikke knyttes til generaliserbarhet, men bidrar til økt kunnskap om jenter med krysskulturell oppvekst sin mestring av utfordringer i hverdagen.

3.7 Forskningsetikk

Forskning på enkeltmennesker og forhold mellom mennesker reiser etiske spørsmål. Etikk er et sett av normer og verdier til veiledning for hvordan mennesker bør handle innenfor et samfunn. Innenfor alle forskningsdisipliner finnes det etiske retningslinjer som bidrar til å rettlede forskeren gjennom forskningsprosessen, men som definisjonen ovenfor tilsier består forskningsetiske vurderinger av å selv måtte ta stilling til spørsmål knyttet til ulike normer og verdier. Denne studien ble meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) og godkjent i juni 2018 (vedlegg 4). Endring av avslutningsdato for lagring av personopplysninger ble senere meldt inn (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2006).

Retten til selvbestemmelse og autonomi innebærer at deltakelsen er frivillig og at det er mulig å trekke seg underveis. Mine informanter er ungdom over 16 år og har dermed selv gitt samtykke til undersøkelsen ifølge Helseforskningsloven § 17.1 (Simonsen, 2014).

Konfidensialitet er ivaretatt ved at lydopptak og transkripsjoner av intervjuer er oppbevart på passord-beskyttet PC og har ikke vært merket med navn. Håndskrevne notater, navneliste og kontaktinformasjon er oppbevart i låsbart skap.

Ved bruk av narrativ metode er det særskilte etiske hensyn å ta med tanke på konfidensialitet fordi det er bevart lange sekvenser og detaljer i de narrative sammendragene. Dette kan gjøre det vanskeligere å ivareta full anonymitet og konfidensialitet. Squire (2008) oppfordrer derfor forskere som jobber med slike sensitive data til å fjerne eller endre spesifikke data, til tross for at dette kan gå på bekostning av detaljrikdommen. Jeg har derfor vært ekstra forsiktig med å gjengi spesifikk informasjon som intervjusted, deltidsjobb, studieretning og opprinnelsesland. Disse opplysningene er i fortellingene fiktive og alle informanter har fått pseudonymer.

Ikke skade- prinsippet er viktig i forskning. Jeg har intervjuet unge mennesker i en sårbar situasjon, de er sårbare både fordi de er unge og fordi de er innvandrere (Fossheim, 2013). Jentene er også sårbare fordi de deler personlig historier og derfor måtte jeg gå frem på en måte som ikke påfører dem merbelastning. Jeg har i kriteriene for utvalget presisert at jentene skal ha erfaring med negativ sosial kontroll, men at de ikke skal være i en vanskelig situasjon ved intervjuetidspunktet. Dette kriteriet satte jeg

på dette grunnlaget. Å forske på innvandrere kan føre til å marginalisere gruppen, forsterke bilde av jentene som ofre, eller forsterke en «vi og de- tenkning». Det anses som nyttig å sette søkelys på mestring, helsefremming og hva som gjør at jentene klarer hverdagen på tross av utfordringer, for å minimere denne type risiko for sårbare grupper (Fossheim, Hølen, & Ingierd, 2013).

4 Narrative sammendrag

I de neste 3 kapitlene blir funnene fra datamaterialet presentert. Først kommer de narrative sammendragene fra jentenes erfaringer. Deretter kommer en kortfattet tematisk analyse og diskusjon av jentenes fortellinger med fokus på hverdagens krav og livets vanskeligheter. Til slutt en mer utfyllende analyse og diskusjon av studiens hovedfokus; de ulike strategiene jentene bruker for å mestre hverdagen og hvorvidt disse er helsefremmende. Under hvert hovedtema presenteres ulike undertema fortløpende merket med kursiv.

4.1 Fortellingen til Aisha

Jeg er 19 år og har bodd i Norge nesten 5 år. Jeg har familien min i Norge og forskjellige land. Nå bor jeg sammen med mamma, lillebror og storebror. Før var det stor forskjell, før jeg kom til Norge, vi var helt borte fra hverandre liksom. Først bodde vi sammen, men når jeg var 6 år ble det krig. Jeg var på koranskole en dag, og vi så at huset vårt ble bomba. Naboene mine tok ansvar for meg. Vi måtte reise til nabolandet, det var ikke trygt der vi bodde. Jeg var 8 år da de fortalte meg at jeg hadde mistet hele familien min. Ingen lever, liksom. Ja, de var sikre på at faren min, to brødre og en søster døde, og mamma ble skutt og de sa at hun sannsynligvis var død og de andre søsknene mine også. Så jeg trodde liksom at jeg ikke hadde noen familie. De var en streng familie og de var veldig religiøse, og det var sånn at så lenge jeg bor sammen med dem, måtte jeg følge reglene deres eller så må jeg ut av familien. Og når jeg var 11 år fortalte de meg at jeg skulle bli omskjært. De skulle omskjære meg og jeg nekta liksom. Jeg huska at faren min alltid var imot omskjæring av jenter. Men de sa meg: du var jo så liten da, og nå er det vi som har ansvaret for deg! Og så hadde de jenter som er yngre enn meg og eldre enn meg, så jeg måtte bare. Du er en av dem, du kan ikke stå alene å si nei. Så de gjorde det og det var skikkelig vondt og blødde masse.

Men mamma klarte å komme seg til Europa, så kom hun til Norge. Mamma sa alltid at hun visste at vi ikke var døde, liksom, eller hun hadde håp om at vi lever kanskje, så mamma måtte lete etter oss. Det finnes et program på radio med nyheter fra hjemlandet, og hun tok kontakt med dem og fortalte navnene våre og historien om at hun mistet en jente. Så hørte han det, naboen, han trodde moren min var død og han kom hjem den dagen og han bare: 'Jeg har gode nyheter til deg- din ekte mor lever!' Jeg var skikkelig

glad, for jeg trodde alltid at hun var død. Jeg var 12 år når han fortalte det. Så tok vi kontakt med mamma. 'Hvis du er min ekte datter, så skal jeg søke om at du kan komme til Norge', sa hun. Så kom jeg til Norge, og det var et litt annerledes liv enn det jeg hadde levd. Jeg fikk nytt liv igjen, liksom. Å gå på skole, fikk alt jeg trenger: mamma og søster og brødre og sønn. Ja det var det, livet mitt. Det var nesten 7 år siden jeg hadde sett mamma. Jeg måtte bli kjent med mine brødre og min storesøster, som jeg ikke hadde sett før, nå var alle samlet.

Det skulle ha vært vanskelig å fortsette å bo i nabolandet, kanskje jeg skulle hatt barn, mange barn. Jeg er jo 19 år, så kanskje. Det var jo det de sa til meg, at når du er 14 år, skal vi gifte deg bort, og hvert år må du få barn, så... Jeg har ikke noe barn og er ikke gift, det er sønn at jeg bestemmer hvem jeg vil gifte meg med nå. Min mor, hun forstår meg, så lenge vi har hatt det vanskelig eller, kulturen sier at jentene må gifte seg så fort som mulig, og må få mange barn og sønn, men moren min forstår at jeg, når jeg sier at vi er i Norge, så skal vi følge norske regler, mamma. Jeg vil studere, jeg vil få meg utdanning og sønn. Så hun kan gifte meg bort, når jeg tenker det passer å bli gift. Hun synes det er greit. Det er ikke alle familier som har forandret meningen sine, men hvertfall moren min. Hun har jo opplevd så vanskelig liv selv, og alt, så hun vil ikke at, at det skal gå videre sånne ting. Hun vil at når vi bor i Norge, skal vi gjøre som de norske gjør. Vi skal ha gode liv, sier hun. Men det er fortsatt spørsmål: 'Når er det du skal gifte deg' og: 'Når skal jeg bli bestemor?' Spørsmålet kommer jo, om hva er det du tenker. Men det er ikke sønn at hun tvinger meg, men spørsmålene kommer liksom over bordet når vi sitter og spiser. Jeg kan si at jeg snakker med gutter, men jeg kan ikke si til hu at jeg har kjæreste eller at han vil se deg og hilse på deg. Da blir det krig mellom oss to. Da må det være hemmelig.

Jeg har kjæreste som er hemmelig. Det er så vanskelig. Når du skal ut, du blir spurt hvor du skal. Så sier jeg: til venninna mi. Det er ikke sønn at du bestemmer, de bestemmer over deg til du gifter deg, og så er det mannen som overtar ansvaret og skal bestemme over deg. Hvis jeg skal treffe kjæresten min må jeg lyve og si at jeg skal på biblioteket og lese eller noe sønn. Foreldrene våre er veldig strenge. For eksempel hva du skal ha på deg. Jeg kan ikke ha sønn tette klær og sønn. Hvis det er gutter der, må jeg bruke litt svære klær for at kroppen skal ikke synes. Noen ganger bestiller jeg klær fra nettet, en fin kjole som jeg skal bruke i bryllup og sønn. Men når hun ser meg med den: 'Rompen

din synes, puppene synes- du skal ikke i bryllup hvis du ikke hører på meg!’ Og da tar du heller på deg klær som du ikke er fornøyd med. Men jeg jukser, jeg går ut i svære klær og så går jeg på toalettet og skifter. Fordi da ser hun ikke meg. Jeg må jukse for å gå i det bryllupet. Egentlig så er det ikke noe jeg bestemmer, det er hun som bestemmer. Hvis jeg vil ut, og hun sier nei, så må jeg være hjemme. Eller så spør hun:’ Hvem er det du skal med? La meg ha kontakt med de’- da er det mye greier. Når jeg spør henne hvorfor hun gjør det, hvorfor hun går etter meg, så sier hun at: ‘det er sånn kulturen er, Jeg har opplevd det sånn, moren min var sånn, og det skal være sånn for deg.’

Før var jeg med i en gruppe, det er en sånn dans- og musikk- gruppe. Da hadde jeg håret mitt løst, for det var litt vanskelig å danse med hijab og det var varmt, synes jeg. Når jeg hadde forestillinger eller når jeg er på fest, tok jeg den av. Så jeg fikk kjeft og vi hadde en lang diskusjon om det. Vi var uenige, og hun lurte på om jeg egentlig ikke vil ha den på. Jeg sa at jeg glemte det liksom. Det var vanskelig, ned, frem og tilbake, det skulle jo uansett ha falt ned og det er ikke noe bra stil når vi danser. Og mennesker betaler penger for å komme å se forestillingen, og så er det en jente som ødelegger hele dansen, sier jeg. Hun skjønte det, men hun var ikke enig med meg.

Vi har også den diskusjonen om å ikke gå ut alene, når du er jente. Kulturen sier at jenter må gå med broren hennes, så han kan passe på henne. Og da er det diskusjoner. Jeg klarer meg, jeg er 19 år og jeg forstår hva som er rett og galt, og jeg gjør ikke noe dumt. Brødrene mine følger ikke med på hva jeg gjør. Men hvis de visste om alt jeg gjør, da kommer de til å klikke på meg. Det jeg gjør, som jeg vet mamma ikke liker, det vet ikke de heller. Vi var også uenig om omskjæringen som har skjedd. Det er ikke lov etter omskjæring at jenter skal åpne seg. Da blir det vanskelig for jenta, for å gifte seg liksom. Men jeg gjorde det likevel. Mamma sa nei til meg, og var redd for at ingen vil gifte seg med meg. Så fortalte jeg henne at jeg har vondt, det er kroppen min som har vondt, mamma, ikke han som skal gifte seg med meg. På en måte så skjønte hun at jeg hadde det vondt og vanskelig. Så det var hva jeg fortalte henne, det er det jeg vil. Til slutt skjønte hun det. Det gikk greit egentlig.

Jeg har venninner, men jeg kan ikke stole på alle. De er sånn at, kanskje de sier ting, hvis de er sur på deg. Da sier de at du har gjort sånn og sånn, og de baksnakker deg. Da sier de: ‘hun har kjæreste, hun gjør ting som familien ikke vet og sånn.’ Det er jo et

problem å være alene og du har det vanskelig, liksom, da vet du ikke hva du skal gjøre. Da får du ikke noen støtte eller noen forandring fra noen andre. Jeg har en som er voksen, en dame, jeg har blitt kjent med henne først og så er jeg kjent med datteren hennes. Og så vi blir bestevenner. De er som en familie for meg, så jeg pleier å besøke de og sover noen ganger. Det er norsk familie og de støtter meg, og de vet hvordan jeg har det. Kjæresten min vet også alt, han vet alt skal gå bra. At en dag skal jeg slutte å lyve, han forstår kulturen og alt. Jeg er lærling nå, og målet mitt er å bli sykepleier. De, familien min, sier jeg kan gifte meg og få barn, og så kan jeg studere samtidig. Men det er vanskelig å få barn og studere synes jeg. Jeg vil bli ferdig med utdanningen min først og så gifte meg.

4.2 Fortellingen til Mona

Jeg er 16 år og jeg har vært her fra jeg var 12 år og bor med foreldrene mine og 2 brødre, jeg ligger i midten.

Jeg har en fantastisk familie, jeg kan fortelle hvordan foreldrene mine var på starten. Det var ikke helt ok for dem å bo i Norge. De var her, men de hadde andre tanker fra sin kultur, religion og alt. Og de var veldig strenge med meg og brødrene min de første 2 årene spesielt. Vi kranglet om alt mulig, nesten hver dag, liksom.

Å være en som har flere kulturer var vanskelig i begynnelsen. Fordi det er litt kaos inni hode mitt. Når jeg kom her var jeg barn, liksom, mellom barn og voksen, så det var vanskelig for meg. På starten brukte jeg hijab, men etterhvert, når jeg ble kjent med kulturen og sånn, på grunn av at jeg var i Norge så tenkte jeg annerledes, så derfor bestemte jeg meg for å ikke bruke hijab lenger. Faren min hadde ikke lyst til å snakke med meg, fordi jeg tok av meg hijab. Jeg sa til han at jeg vil ikke bruke den, fordi ingen fra skolen min bruker hijab, så jeg klarte ikke å fortsette å gå med den. Jeg følte på grunn av hijaben, hadde jeg ikke venner på skolen. Jeg fikk ikke venner og det var litt flaut for meg.

Så jeg bestemte meg at jeg skal gjøre som jeg vil. Det var vanskelig for familien min, spesielt faren min er veldig streng. Han er veldig religiøs, men moren min er ikke helt. Så jeg og faren min var alltid uenige om alt liksom. Om at jeg må få lov å gå med bukse, liksom, med sånne gensere. Fordi han mente at vi må ha lange gensere, helt til knærne eller sånn. Så vi kranglet alltid om sånt. Og lange negler med neglelakk fikk jeg heller ikke ha, ikke sminke eller leppestift. Eller parfyme, han sier det er 'haram', hvis

en gutt lukter det så... Faren min sier det er 'haram' å ha kjæreste og sånn. Egentlig så har ikke faren min sånne tanker fra før, han har ikke tanken om at du skal gifte deg med han fetteren din eller sånn. Jeg kan bestemme hvem jeg vil, men han kan ikke være kjæresten min først, nei. Vi må da gifte oss fort, sånn, man må bli ferdig. Fordi det er muslimsk religion, og da er det ikke lov at en jente som er muslim, gifter seg med en fra annen religion. Gutter kan det, men jenter kan ikke det.

Vi kranglet så mye en gang at han ikke ville snakke med meg mer. I nesten 2 år, ser han ikke på meg. Vi bodde sammen, men de skjønnte ikke hvordan faren min tenker. Hvis han blir sur eller du ikke gjør som han vil, så ser han ikke på deg. Nei, han ser ikke på deg, du er her, men han ser bak, du er som en stein. Når vi krangler sier han sånne ting som: 'Du må flytte ut fra huset mitt!' og sånne stygge ord og sånne ting.

Jeg var jo nesten et barn..., tenk på de du bor sammen med, faren din og. Ja, det er veldig vanskelig for meg... Også familien vår i andre land, de bestemmer og- alle folk i arabiske land, de bestemmer over jentene.

Før passet de veldig på meg. 'Hvor skal du, med hvem?'. Nei, jeg fikk ikke lov å gå i bursdager. Men nå får jeg lov til å gå, men ikke på disko og sånne ting, men restaurant med venner, bowling, kino og sånn. Fest vil jeg ikke uansett, jeg liker det ikke. Jeg har kjæreste nå, men jeg tør ikke si det til faren min. Moren min vet litt om han, kjæresten min, men faren min, jeg tør ikke. Aldri. Nei, han kommer igjen ikke å snakke med meg, kanskje hele livet. Det er veldig hemmelig.

Jeg prøvde mange ganger å ta kontakt med helsesøster og en fra barnevern og sånn. Du vet, når man er barn, så er det veldig vanskelig. Å ikke høre på foreldrene sine eller faren sin, veldig vanskelig. På grunn av faren min, prøvde jeg flere ganger å ta selvmord. Jeg prøvde flere ganger, men jeg må leve. Jeg fikk etter hvert mye hjelp av BUP, de snakket mye med dem, flere ganger. De forklarte alt om kultur, den norske kulturen og sånn. De sa sånn er det, sånn og sånn er det hun opplever det. Moren min og jeg fikk mye hjelp, men faren min, nei, ikke på lang tid.

Som jeg sa så klarte jeg meg ikke så bra, jeg var helt lei meg og sånn, på skolen. Jeg gikk på skolen til 8.klasse, men jeg klarte ikke å gå mer, jeg vet ikke, jeg følte meg dårlig inni meg hele tiden, på grunn av krangling som skjedde hjemme og sånn, alt. Så

jeg gikk ikke på skolen i 9.klasse. Jeg kom meg ut fra den situasjonen jeg hadde og etter at jeg byttet skole, så begynte jeg å snakke med faren min og fikk hjelp fra andre og sånn. Men det betyr ikke at du har mange venner, at de er nærme deg. Kanskje har du mange venner, men man er ensom, det er mange som har det sånn. Egentlig føler jeg meg ensom, uansett om jeg har mange venner rundt meg. Jeg tør ikke fortelle det til noen, jeg prøvde en gang å fortelle til bestevennen min, og hun sa det til andre og sånn. På grunn av alt dette, så klarer jeg ikke å stole på noen. Jeg tør ikke å si alt til han (kjæresten) heller. Det er bare moren min som jeg kan si det til.

Jeg har mål for fremtiden min, jeg skal studere. Jeg skal jobbe noen år etter videregående og så jeg skal studere, noe med helse. Før hadde jeg ikke noen plan, jeg vil dø, jeg vil dø, jeg vil dø. Jeg må til graven. Men nå nei, jeg vil ikke det. Det er mange ting jeg må gjøre i denne verden.

4.3 Fortellingen til Pameela

Jeg er 21 år, jeg er født og oppvokst i Norge. Jeg bor med familien min, vi er en liten familie, bare to brødre, og begge foreldrene kom til Norge 10 år før jeg ble født. Jeg har mer relasjon til mine brødre, enn det jeg har med mine foreldre. Men med foreldrene mine er det veldig mye opp og ned, fordi vi tenker ganske forskjellig.

I min familie så er det, hvis du skal ta en beslutning så skal du snakke med alle. Det er litt som familieråd. Jeg liker det, jeg liker det inntil en viss grad. Så kan det være tider hvor det blir for mye også. Det skjer ganske ofte da, så er det pappa som bestemmer, han har siste ordet. I familieråd så er det ofte problemer som vi barna har da, eller noe som vi vil gjøre, som vi er enige om sammen liksom. Med meg så er det ofte sånn at jeg må være hjemme til klokka er ni, ikke sant. Mens brødrene mine kan være borte hele natta hvis de vil. Det er så urettferdig, for vi er voksne alle sammen.

Men så er det sånn det jeg kaller for 'emotional blackmaling' da. Når du sier noe, så sier de 'vi har gjort så mye for deg' og sånn og sånn, ikke sant. Da blir det litt sånn at vi tenker vi må gi noe tilbake. Når de sier sånn, de bruker det som et våpen. Hvis jeg har lyst til å flytte ut eller bo et annet sted, så begynner de å lage masse sånt styr ut av det. De mener jeg skal bo hjemme til de finner en gutt til meg og skal gifte meg bort. De vil presentere en gutt for meg, de gir meg forslag. De har gjort det før. Og de holder på liksom. Fordi de tror at jentene, spesielt jentene vil krysse sine grenser på en måte. At

hvis de får seg kjæreste eller en gutt liksom, så kommer hun til å trosse sine grenser. At hun vil ha sex liksom, det er akkurat det de tenker. Det er derfor de sier at jeg skal komme tilbake klokka ni. Og så er det sånn i samfunnet i hjemlandet, at de aldri sier noe til guttene, det er bare jentene som får skylden for alt.

Hvis jeg hadde funnet en å gifte meg med, tror jeg de hadde blitt med på det. Men ikke kjæreste, nei, nei ikke kjæreste, bare hvis jeg hadde gifta meg. Hadde det vært kjæreste hadde det vært tredje verdenskrig! Da hadde de kasta meg ut, tror jeg. Og de hadde ikke snakka med meg, kutta kontakten. For foreldrene er redde for ære, deres ære liksom, familiens ære, folk vil snakke stygt om dem. Det blir rykter og dårlig snakk og for min familie så er det kjempeviktig. Alt dreier seg om hva vil folk si, hva vil folk si om alt hva vi gjør.

Jeg synes ikke at jeg har hatt så mye frihet egentlig. Helt siden jeg var liten, fordi når jeg var liten var de strengere på ting, ikke sant. Det vanskelige var at jeg ikke kunne gå til noen heller, jeg var skikkelig redd for konsekvensene. Du skal ikke snakke! Det var en gang når vi var veldig små og jeg hadde gjort noe, og de var sinte og så skulle de til å slå meg. Og så sa jeg at jeg kom til å ringe politiet, sa jeg til dem. Jeg prøver å gjøre det så godt jeg kan og gjøre de fornøyd. Vi har hatt problemer med forholdet mellom meg og kusina mi. Det var et problem som jeg prøvde å snakke med henne om, hvor foreldrene mine fikk vite det og da kutta de kontakten mellom meg og kusina mi helt. I to år var sånn helt klein stillhet da.

Når jeg var mindre, og fremdeles i dag, får jeg ikke lov å bruke sminke. Det synes jeg er helt rart, sånne typer ting da. Da var de enda strengere på ting, jeg ble mobbet helt til jeg gikk i 10.klasse, fordi de sa hva jeg skal ha på meg, og ikke ha på meg.

Brødrene mine har støttet meg veldig mye. Det var en gang lillebroren min sa han skulle ta meg med hjemmefra, for det var skikkelig mye som skjedde på den tiden. De sa til meg at hvis du ikke bruker skjerf, sånn plutselig, 'hvis du ikke bruker skjerf, så kommer vi til å skyte deg'. Jeg bare: 'Åh! Greit, ok, men det der kunne dere sagt på en helt annen måte.' Hadde dere sagt det helt rolig så, det spiller ingen rolle for meg om jeg bruker skjerf eller ikke. Men måten de sa det på, og det hørte lillebroren min og han klikket fullstendig liksom, 'hva er det de prøver på, hva er det de sier!?' De ville at jeg

skulle bruke hijab, men så kom vi fram til skjerf etterpå. Kompromiss da. De ville at puppene mine skal bli dekket, de vil ikke at det skal synes, bare det går over her (puppene). De sa til meg å bruke hijab for å dekke puppene, og da sa jeg at jeg kan bruke skjerf da, som henger over puppene og ikke over hode. Og det synes de var greit, vi ble enig om å bruke skjerf isteden. Det var ganske heftig diskusjon da!

Før så var jeg veldig redd for å si noe, jeg prøvde, men... På slutten av videregående klarte jeg å si fra. for egentlig kom jeg inn et helt annet sted hvor jeg hadde lyst å studere, men foreldrene min ville ikke at jeg skulle bo hjemmefra. Så de ville jeg skulle komme hit og da ville de at jeg skulle jobbe. Det var første gang jeg sa 'Nei, hvis dere vil jeg skal studere her, så skal dere betale for meg, for hvis jeg ikke skal bo i studentbolig, skal jeg bo hjemme og dere må betale for bøker, studentavgift og togbillett og sånt. Det skal dere få gjøre.' Og det var en av de første gangene hvor de faktisk hørte på meg. Fordi de hørte på meg, det gikk greit.

Det er noen småting som jeg kan kompromisse med, men når det kommer til sånne store ting så..., da vet jeg selv at jeg er oppvokst i Norge, jeg kan faktisk gå. For meg er store ting forhold, forhold det er stort for meg. Men at de ikke vil jeg skal bo i studentbolig-greit. Jeg skal være hjemme til 9-10- greit. Det er småting, jeg aksepterer det, uten å lage så mye styr.

En helt vanlig dag for meg er å dra på skolen, så går jeg hjem og da er det alltid et tidspunkt så pleier mamma å ringe og spør hvor jeg er. For de vet tidspunktet jeg pleier å komme hjem, og da vil de vite hvor jeg er. Hvis jeg er ute med venner så ringer de meg hver time. Da har jeg lært meg til å... jeg har begynt å skjule sånne ting for dem. Jeg er her, men egentlig så er jeg et annet sted. Jeg pleier å gå på fester liksom, når de spør meg hvor jeg var, jeg sier jeg var ute og spiste liksom. Jeg har gjort det jeg har lyst til å gjøre, men det er konsekvensen av måten de oppdratt meg. Det skaper mer avstand til meg liksom. Da har jeg lært meg til å... jeg har begynt å skjule sånne ting for dem. Dobbeltliv, det er vel det jeg kaller det. At hjemme er jeg som en engel, men ute er jeg som jeg vil.

Mamma hun pleier å si til meg at etter at jeg er ferdig med studiene mine skal hun sende meg til hjemlandet for hun vil jeg skal lære å lage mat. Og de sier de skal ta meg med, de skal tvinge meg til flyplassen. Jeg sier bare: 'det skal dere ikke gjøre, da ringer jeg

politiet liksom'. Jeg var redd før, men nå er jeg ikke lenger redd. For jeg vet at hvis det er en ting jeg ikke vil gjøre så trenger jeg ikke å gjøre det, liksom. For jeg vet at jeg har loven på min side der.

Hovedgrunnen tror jeg er at når jeg gikk siste året på videregående, så møtte jeg en jente som, hun er bestevennen min nå, og hun er helt det motsatte av meg. Fordi familien hennes og familien min er akkurat samme, vi har veldig lik familie. Så det er på en måte hun jeg lærte det av, jeg så henne, hvordan hun pleide å gjøre ting og si ting til foreldrene sine. Så observerte jeg henne. Så begynte jeg å snakke med henne, fortelle henne hva jeg synes var vanskelig og sånn, og så lærte jeg det rett og slett av henne. Hun var den første som jeg har snakket med dette om, før det så snakket jeg ikke med noen om dette her heller.

4.4 Fortellingen til Shewit

Jeg er 19 år og kom til Norge med broren min, da jeg var 16 år og han var 11. Når vi kom til Norge kunne vi ikke bo sammen, han var liten og måtte bo med noen andre som er mindre. Jeg bor på egen hybel nå. Moren min bor i hjemlandet, jeg har kontakt med mamma på telefon, og jeg har ikke sett henne siden jeg reiste fra hjemlandet. Jeg reiste fordi familien ville at jeg skulle gifte meg med en gutt. Jeg har en bror i Midtøsten og han sa at jeg måtte flytte derfra, og så kom jeg til Norge.

Jeg var nesten 15 og lillebror var 10 år når vi dro hjemmefra. Vi reiste sammen med to gutter og en jente fra nabobyen. Vi gikk til grensen til nabolandet, vi måtte betale masse penger for å slippe fengsel og sånne ting. Moren min betalte for alle sammen. Militære som var der, sa at vi måtte tilbake til hjemlandet fordi vi var barn. De mente det var for vanskelig for oss. Men vi sa at vi må reise videre og at vi har noen som hjelper oss, noen som bor i Europa og som kan sende penger. De forhørte oss mange timer, men de ga oss mat og de var snille. Vi bodde i nabolandet i 2-3 måneder, vi måtte prøve mange ganger for å komme over grenser, for de vil ikke at folk skal komme gjennom der og videre til Libya. Det er vanskelig vei å reise, og det er mange som reiser, de dreper folk og sånne ting. Mange sier at vi ikke burde reise der, det var dritvanskelig å komme frem. De prøvde også å splitte oss, men vi klarte å holde sammen, alle vennene mine og lillebror. De sier vi må betale ellers så skal de drepe oss, de slår oss hver dag og så betale vi dem. Flere steder måtte vi vente ukesvis sammen med mange andre, vi hadde

nesten ikke noe mat, vi kunne ikke bevege oss, det var bare ett toalett der. I Libya selger de jentene også til rike folk, hvis du ikke har penger. Eller de dreper og gjør andre ting. Mange blir solgt og går med dem og blir kona til dem. Guttene kan ikke gjøre noen ting heller, de dreper eller slår dem hver dag til de får penger. Det var vanskelig! Etter mange uker kom vi til havna, vi betale og tok sånn «fake båt» til Italia. En mann fra Italia kom og hjalp oss etter 12 timer. Jeg var med broren min hele tiden og lillebror var flink også. Men det hadde vært bedre hvis jeg var alene, han var liten og det var vanskelig.

Så kom vi til Oslo og der sa de at broren min må bo sammen med noen andre. Og jeg var enig, han er barn, så jeg sa bare ok, så han gikk. Jeg bodde i et sånt mottak, men vi har kontakt med hverandre da.

Hvis det ikke var for storebroren min, hadde jeg sikkert vært gift eller hvertfall bodd i hjemlandet. Han sa at jeg ikke må gifte meg, men moren min tenkte at det er best for meg at jeg må gifte meg, og derfor kom jeg til Norge. Broren min ville ikke at jeg skulle gifte meg, fordi hvis jeg ble gift med han, måtte jeg være hjemme, måtte gå med han i kirke og sånn. Også fordi lillebroren min var liten. Han skulle egentlig gå på skole, men selv om du er flink så kommer du ikke til å få vanlig utdanning, du må gå på militæret. Da tenkte vi at det er bedre for han, hvis han kommer til Norge. Mamma ble lei seg for at hun sa jeg måtte gifte meg. Hun sier det er best for meg at jeg har reist og sånne ting. Det er forskjellig fra familie til familie og. De som er unge de tenker som i Norge, de som er gamle de tenker mest på religion og sånne ting. De som bor i byen kan kle seg som du vil, de kan bare gjøre som de vil. Du kan ikke få bra utdanning der, det er det som er forskjellig. Men du kan gjøre som du vil, du kan ha sex med hvem som helst. De som bor i byen, de er fri der. Men det er mange som kommer Europa, nå flytter de bare når de sier du skal gifte deg.

Å bli kjent med Norge, det er litt vanskelig å bli kjent med vanlige mennesker. Jeg bor her ikke sant, men jeg kjenner ikke naboen min, jeg har aldri sagt hei eller sånne ting. I Norge du kan ikke bare komme til noen, da lurer de på hvorfor du ikke ringte først. Å finne jobb her er vanskelig. Jeg jobber egentlig på en restaurant, og det er lett å finne jobb som er eid av utlendinger, men det er vanskelig også for de gir ikke penger som de skal, og de utnytter oss og sier vi må være der uten faste tider. Jeg trenger å finne jobb i

en norsk restaurant, da må jeg være veldig flink i norsk og sånne ting. Det er vanskelig å bli kjent og få hjelp. Jeg har ingen, bare moren min og broren min i Midtøsten. De bare ser på nett og så snakker de om at det er best å bo i Europa. I hjemlandet tror jeg de lever som i en annen verden. De vil at jeg må ha bra utdanning og sånt, det sier de til meg, bare hva som helst. De glemte det at jeg må gifte meg, jeg kan få kjæreste og bestemme selv nå.

Jeg sier til mamma at jeg er hjemme alene, da blir hun overrasket og lurer på hvordan det er mulig. Hun tror det er litt vanskelig for meg, hun tror det er litt stille her og sånt. I hjemlandet kan du ikke være alene. Så det er litt vanskelig for henne å forstå hvordan det er her. Hvis jeg har det vanskelig eller sånne ting, tror jeg ikke det er bra å si det til dem. Jeg forteller mamma at jeg har det bra, at alt er bra og så er det ikke helt det. Jeg vil ikke at hun skal være bekymret, at hun vet at jeg har det sånn. Jeg er alene, bor alene, det er normalt for meg, men jeg vil ikke at hun vet sånne ting. Jeg forteller mamma bare de beste ting og sånn. Det som er bra, men ikke det som er vanskelig.

Jeg har lillebroren min bare, har han det sånn som meg, vi kjenner de samme tingene. Han bor sammen med en familie og jeg besøker de noen ganger. Jeg snakker ikke med dem om sånne ting, jeg sier det bare til broren min. Jeg stoler på de jeg. Men det er vanskelig å fortelle hvordan jeg har det. Det er vanskelig å være alene. På fritiden liker jeg å se på film eller lage mat og danse. Etter skolen sitter jeg bare og ser på film. Jeg kan være med venner også eller gå på tur. I fremtiden har jeg kanskje fått en jobb som jeg kan tjene på. Det jeg tenker mest på nå er jobb, utdanning og jobb. Jeg må bli ferdig med utdanning. Jeg ønsker at det skal bli lett å få jobb.

4.5 Fortellingen til Hoda

Jeg er 21 år, og bodd her bare 4 år. Jeg bor alene, familien min er fortsatt i hjemlandet. Det er veldig stor familie, vi er 5 jenter og 2 gutter. Pappa bor i Saudi Arabia, men søsken og mamma bor i hjemlandet. Jeg kom med båt fra Egypt til Italia, 10 dager med båt, så kom jeg fra Italia til Tyskland, fra Tyskland til Sverige og fra Sverige til Norge med tog. Det tok cirka en uke. Vi var tre som reiste sammen, så jeg hadde noen kjente.

Men det var vanskelig å komme. Fordi det er et nytt land og vi skjønner ingenting, vi kjenner ikke språket. Vi kunne snakke litt engelsk, men... Jeg følte meg ikke alene, hvis jeg var med familien. Det var veldig vanskelig å lære nytt språk, ny kultur og starte på ny skole. Her er alt forskjellig. Nye mennesker, alt er nytt. Du er ny her, du har ingen venner, ingen familie, det er vanskelig. Fordi vi studerer med utenlandske her, ikke sant, vi er sammen, de fra Asia eller fra Afrika, fra forskjellige land, men vi er utlendinger alle sammen, ikke sant. Så man kan ikke treffe norske på skolen, så hvordan vi kan kjenne norske folk da. Man kan gå på jobb eller trening, men vi har ikke så mye tid heller. Jeg har ingen norske venner, så jeg vet ikke, jeg har venner fra hjemlandet mitt, jeg tror vi tenker likt, eller fordi vi har samme kultur og samme språk, så tror jeg det er vanskelig å bli kjent med norske. Hvis de norske tar kontakt med meg, så har jeg ingen problem med det, jeg er veldig hyggelig mot alle. Men hvis jeg skal bli kjent med dem, kan bli vanskelig for meg, skjønner du, for vi snakker ikke godt norsk, ikke sant. Så hvis jeg skal uttale feil. Det er litt flaut på en måte.

I hjemland så har vi ikke frihet. Det er her i Norge jeg kan bo som jeg vil og her kan jeg studere, men i hjemlandet må jeg gå til militæret. Jeg vil ikke snakke om andre grunner til at jeg reiste fra hjemlandet. Jeg hadde en annen grunn, skjønner du. I min kultur er det familien som velger hvem skal du gifte eller hvem du skal bli sammen med. Også når du studerer så velger familien når du skal slutte. For eksempel, jenter studerer til 8. eller 9.klasse, etter 8.klasse så henter familien en mann, eller hun må gifte seg da. Familien bestemmer alt! Jenter jobber ikke ute, de fleste jenter jobber bare i huset, hjemme. Og mannen jobber ute. Så damene må passe på barn og må lage til mannen og rydde og vaske og gjøre alt. Jeg hadde ikke hijab i hjemlandet fordi jeg var så liten og da hadde jeg ikke det. Jeg var 14 når jeg reiste hjemmefra og da hadde ikke jeg. Mange bruker det, men før så ville jeg ikke, mamma ble sint på meg. De er veldig redd fordi norske folk har ikke hijab, de kan bruke kjole eller sånt, ikke sant. De blir redde. Mamma sier til meg: 'nei, du må passe på din kultur og du må ikke miste den også'. Hun blir redd for at jeg skal miste min kultur. Kanskje hun blir mer redd, hvis jeg forteller alt om Norge.

Fordi jeg bor alene kan jeg gjøre alt som jeg vil. Jeg bestemmer selv. Men uansett så savner jeg familien. De bestemmer over oss, men vi savner dem. Jeg forteller de ingenting egentlig. Fordi før, når jeg var med familien min, hvis jeg sier noe, eller hvis

de vet at jeg har snakket med en gutt, så blir de veldig sint. Om jeg var ferdig klokka fem på skolen, ikke sant, da må jeg komme hjem til halv seks. Lenger er ikke lov, nei. Det er vanskelig, jeg kan ikke snakke med familien min om det, ikke mine venner heller. Skjønner du, det er veldig vanskelig, og noen ganger så velger familien hvem du skal gå med, venner og sånn. 'Nei, den jenta får du ikke lov og gå med.' Kanskje har hun kort kjole eller bruker ikke hijab eller sånn. Da er det ikke en bra jente, på en måte.

Jeg hadde jobb i butikk og så en dag ringte mamma på kvelden, det var klokka ti, og jeg var ferdig klokka ti på jobb og hun ringte meg. Og jeg sa jeg var ferdig akkurat nå. 'Åh, ferdig klokka ti på kvelden!', hun blir stressa skjønner du. 'Du må være forsiktig..., gutter', sier hun. Jeg sa: 'Nei, Norge er ikke sånn'. Fordi i hjemlandet, hvis du går ut klokka åtte, og kanskje noen gutter snakker til deg, skjønner du, det er farlig. Så hun tenker at sånn er det i Norge også, hun blir litt redd. Det er vanskelig for henne å forstå hvordan livet er i Norge. De bare skjønner at vi jobber i Norge. Vi har familie i hjemlandet, ikke sant, de tenker at vi har alt, vi har penger, nok penger, og hus og alt som vi trenger. De ber oss sender penger, penger, penger. Og hvordan økonomien er her det forstår de ikke. Jeg sender litt, men jeg stresser med hvordan jeg skal få det til, hvordan skal jeg betale husleie, det er vanskelig. Jeg jobber ikke så mye, jeg går på skolen. Så det er vanskelig hvis du ikke går på jobb.

Jeg forteller ingenting til familien min, hvordan jeg har det. De spør ikke meg hvordan jeg har det i Norge. For de tenker at jeg har alt. Hverdagen er lik, så likt. Fordi jeg går på skolen hver dag, etter skolen går jeg noen ganger på trening, noen ganger går jeg hjem og gjør lekser. Og i helgen møter jeg mine venner. Jeg er ikke så fornøyd. Det blir kjedelig, ja, hele året likt. Hvis jeg går rett hjem, det er ingen her, da skal jeg bare sove eller gjøre lekser, og komme tilbake andre dag i skole.

Jeg har ikke norske venner, men jeg har polske, og noen fra hjemlandet. Men det er ikke lett å ha venner. Fordi vi har alle forskjellige måter å tenke på, og det er vanskelig å passe sammen. Men livet er godt med venner, man kan ikke være alene.

Når jeg bodde i Nord-Norge, så hadde jeg to venner, men de fått barn, de to. Så det blir vanskelig for meg, skjønner du, fordi jeg kan ikke gå med dem når jeg vil, eller det er vanskelig. Vi har ikke det samme livet, de har barn, det blir noe imellom. Det blir forskjellige liv. Jeg har kjæreste fra Egypt som jeg snakker med og det er fint. Jeg har

ikke andre. Ikke egentlig, fordi jeg kjenner ingen. Jeg snakker ikke med noen hvis jeg har problemer. Jeg skal bare tenke hvordan jeg skal løse problemer selv. Egentlig liker jeg ikke å si til noen mine problemer, hvis det ikke er så viktig. Noen ganger tenker jeg at jeg skal klarer alt selv, og så noen ganger; 'Off nei, jeg klarer det ikke.' Først prøver jeg å løse det selv, så hvis det er veldig vanskelig si til kjæresten min.

5 Hverdagens krav og livets vanskeligheter- kilder til stress

I dette kapitelet vil funnene relatert til hverdagens krav og livets vanskeligheter presenteres og diskuteres i sammenheng med annen forskning og teoriene som er presentert tidligere.

5.1 Begrenset frihet og forventningspress

5.1.1 Funn

Samtlige fortellinger tar opp temaer som begrenser jentenes frihet. Disse begrensningene er ofte knyttet til forventninger som familien deres har til hvordan de skal te seg, kle seg, hva de får lov til å delta på og ikke.

Alle jentene forteller om *forventninger knyttet til ekteskap*; til hvem de skal gifte seg med, eller når de skal gifte seg. Pameela trekker selv frem begrepet ære og forteller om hvordan det er viktig for familien hennes. Flere av jentene forteller om kjæresten de må holde hemmelig for familien, fordi det ikke er akseptert å ha en kjæreste. Fire av jentene tar opp *forventninger knyttet til hvordan de skal kle seg*, enten krav om å bruke hijab, slik som Aisha, Mona og Pameela, eller krav om å kle seg sømmelig og ikke bruke sminke. Mona og Pameela forteller om store konflikter med familien på grunn av slike forventninger og krav, og de forteller om hvordan det har påvirket deres hverdag.

Jentene har også *begrensninger på sin fritid*. Flere forteller om innetider og at de ikke får delta i bursdager eller fester. I fortellingen til Aisha, Pameela og Hoda hører vi om at de ikke kan være sammen med gutter på fritiden, de forteller også om hvordan foreldrene sjekker ut hvem de er sammen med og hvor de oppholder seg. Flere av jentene forteller også om hvordan det er *ulike regler og forventninger til gutter og jenter*. Spesielt Pameela fremhever dette med tanke på at hun har innetider som er mye strengere enn brødrene som er på samme alder. Og at foreldrenes holdninger til seksualitet er helt forskjellig for jenter og gutter. De to jentene som bor alene i Norge, Shewit og Hoda, har familier i hjemlandet som *forventer at de skal få en god utdanning* og familien er glad for at de har den muligheten i Norge. Samtidig forventes det at de skal *bidra med å sende penger til familie* i hjemlandet. Familiene til Shewit og Hoda forstår lite av hvordan det norske samfunnet fungerer og at det kan bli vanskelig for jentene å oppfylle familiens forventninger. Dette med utdanning er noe samtlige av

jentene er opptatt av, de har drømmer for fremtiden og noen av jentene ønsker å flytte for å ta høyere utdanning. Aisha og Pameela forteller om en *forventning om at de skal bo hjemme*, og Pameela har også blitt overtalt til å si nei til en studieplass fordi det innebar å flytte fra familien.

5.1.2 Diskusjon: Betydningen av begrensninger av frihet og forventningspress

Jeg har ikke brukt ordet stress eller belastninger i intervjuet med jentene. Jeg har heller ikke brukt ordet mestring i intervjuene, men jeg har spurt om hverdagslivet og om hvordan de tenker om ulike situasjoner og hvordan de har løst motsetninger og konflikter med foreldrene sine. Gjennom disse refleksjonene kommer det frem ulike utfordringer som kan knyttes til belastninger.

Som gjort rede for tidligere er stress samspillet mellom ytre stressorer og indre reaksjoner på stressorene (Lazarus & Folkman, 1984). Det jentene forteller om forventninger kan dermed ses på som stressorer, og de forteller også om hvordan disse påvirker hverdagen og deres reaksjoner på dette. Ambivalens, opplevelse av urettferdighet og usikkerhet er noen av reaksjonene på stressorene og gjør at jentene føler på press, de grubler og er urolige. Jentene beskriver det som slitsomt å hele tiden måtte forholde seg til slike krav og gjentakende diskusjoner. Forventningspresset kan knyttes til fenomenet negativ sosial kontroll, da det innebærer en form for oppsyn, press eller trusler og kan oppleves som stressende. Det at foreldrene med minoritetsbakgrunn har strenge krav er i tråd med det Larsen (2004) og Prieur (2004) finner i sine studier. På en annen side kan en si at ungdomstiden i seg selv er en utfordrende periode i livet, som innebærer stress, der man skal utvikle en personlighet innenfor en sosial virkelighet man forstår. Alle ungdommer har forventninger fra sine foreldre og uenigheter om grenser og hvor stor frihet de skal ha (Klepp & Aarø, 2017). En kan si at dersom forventningene er urimelige i forhold til alder, modenhet og de begrenser ungdommenes frihet, så oppleves det urettferdig og for strengt. Kravene fra foreldrene gir ikke mening for jentene og kan føre til stress.

Stressorene er noe man er tvunget til å forholde seg til. Salutogenese vrir oppmerksomheten mot hvordan man aktivt kan håndtere stressorene, fremfor å problematisere stressfaktorene i seg selv (Antonovsky, 2012). Antonovskys grensebegrep innebærer at det er viktig å investere mye tid og krefter på områder individet anser som sentralt i livet. Vi kan se at jentene som bor sammen med sin familie bruker mye tid på relasjonene til foreldrene og at de ikke gir opp kampene i hverdagen, da det er meningsfullt for dem. Med henvisning til Antonovsky kan det virke som om Shewit og Hoda har større grad av medbestemmelse i livet enn Aisha, Pameela og Mona fordi de ikke lenger bor sammen med sin familie. Dette kan bety at situasjonen deres gir mer mening, noe som vil bidra til en sterkere OAS og gi en annen opplevelse av stress, som i tillegg er forståelig og håndterbar (Antonovsky, 2012).

5.2 Utfordrende relasjoner

5.2.1 Funn

Når jentene forteller om begrenset frihet og om familiens forventninger til dem, så forteller de også om hvordan de forholder seg til disse på ulike måter. De forteller om *diskusjoner, krangling, løgner og hvordan de forhandler og inngår kompromiss i forskjellige situasjoner*. Flere av jentene forteller om diskusjoner de har hatt om bruk av hijab. Aisha og Pameela forteller om hvordan de skifter klær ute, eller går på fest selv om de vet de ikke får lov. De forteller om at det er slitsomt å skulle lyve og finne på historier om hvor de har vært. De forteller om hva de kjemper for, og hva de gir etter for. Pameela forteller om familierådet, der hun skiller mellom store og små ting som er viktige for henne. De gir også uttrykk for en del frustrasjon, *en opplevelse av urettferdighet* når det gjelder hvordan gutter og jenter behandles ulikt og at de ikke kan få gjøre slik som brødrene sine eller andre ungdommer kan. Aisha forteller at hun vet at norske ungdommer også har diskusjoner med sine foreldre, men hun opplever at de i større grad blir hørt og deres mening blir vurdert. Hun sier at for henne er det uansett nei, hvis hun f.eks spør om å gå på fest. Dette henger sammen med et annet tema jentene er opptatt av, nemlig *det å ikke bli forstått av foreldrene sine*. Dette går ut over relasjonen de har til familien sin. De forteller om *motstridende følelser og ambivalens*, slik som Aisha når hun snakker om hennes diskusjoner med moren sin. Noen ganger forstår mor henne, andre ganger ikke. Noen ganger får hun lov etter en diskusjon, og andre ganger ikke. I fortellingen til Mona blir det mer alvorlig, faren skyver henne helt

fra seg, behandler henne som luft og det fører til fortvilelse og hun gjør flere selvmordsforsøk. *Konfliktene fører til utrygghet*; både Mona og Pameela forteller om å være redd og bekymret i oppveksten. Pameela beskriver at moren bruker «emotional blackmail», trusler om å bli sendt til hjemlandet og andre typer press/trusler.

Motstridende følelser og ambivalens kommer også frem når jentene forteller om *krysskultur*, hvor vanskelig det er å stå med en fot i to kulturer. Det er vanskelig å finne ut hvilken kultur og hvilke regler de skal følge; familiens, vennenes, «den norske» eller sine egne. Her står de i mange dilemmaer. På en annen side forteller de også om hvilken ressurs det er å ha flere kulturer og kunne flere språk.

Shewit og Hoda som bor alene, uten sin familie i Norge, forteller om hvordan de unnlater å fortelle dem om hverdagen i Norge. Familien forstår uansett ikke hvordan det er her og de ønsker ikke at familien skal bli bekymret for dem. De uttrykker savn og at det er vanskelig å være alene, samtidig som de er glade for mulighetene i Norge med tanke på frihet, selvstendighet og utdanning.

Å få venner synes samtlige jenter er vanskelig, det å finne noen som man kan stole på og som man kan snakke om de vanskelige tingene med. De har få eller ingen som de kan stole på. Flere sa også at det er vanskelig å bli kjent med norske ungdommer. Hoda forteller at hun ikke treffer norske ungdommer, fordi hun går på skole med utenlandske. Samtidig som hun synes det er utfordrende med ulik kultur og begrenset norsk språk.

Alle jentene har fortellinger om *ensomhet*. Mona, Shewit og Hoda er tydelige på at de føler seg alene, og synes at det er vanskelig. De beskriver at de har folk rundt seg, men det er vanskelig å stole fullt ut på noen av dem. Pameela har brødrene sine og fant nylig en bestevenn. Aisha forteller om en norsk venninne og hennes mor som sine fortrolige. Tre av jentene har kjærester som de betror seg til.

5.2.2 Diskusjon: Betydningen av utfordrende relasjoner

Som jeg har gjort rede for tidligere er relasjoner og sosial støtte noen av de viktigste faktorene for å kunne håndtere belastninger, ifølge Antonovsky (2012). Ystgaard (1997) finner i sin studie at foreldre har stor betydning ved negative livshendelser, og at tilknytning innad i familien er viktig for utvikling av god helse.

Dersom stresset er knyttet til relasjonene betegnes det som interpersonlig stress (Mittelmark et al., 2004). Jentene forteller om at de har få eller ingen nære de har tillitt til og kan stole på. De forteller om utfordringer i relasjonen til foreldrene som har krav til dem som de ikke kan eller vil møte. De opplever rollekonflikt ved å balansere i to kulturer, og de føler at foreldrene ikke forstår deres situasjon, ønsker og behov. Dette er også slik interpersonlig stress beskrives av Mittelmark et al. (2004). Dette er ikke mindre krangler/uenigheter jentene opplever, men fundamentale forskjeller i måten å tenke på som går over tid, og kan dermed feste seg og bli en kronisk belastning dersom den ikke løses opp. Dette fører til mye grubling, slik vi hører jentene fortelle om i hverdagen sin. Slik ser vi at sosial støtte kan ha en mørk side, noe som vi finner igjen i andre studier. Det kan f.eks være handlinger som å stille for store krav, invadere privatlivet, innblanding, skape konflikt og sosial kontroll (Rook, Luong, Sorkin, Newsom, & Krause, 2012)

Bandura (1977) mener at opplevelsen av å feile eller ikke bli hørt, kan skape en frykt for å feile igjen og dermed ytterligere stress, og i motsatt fall kan de gangene en lykkes skape motivasjon med tanke på fremtiden. Dette kan ses i sammenheng med jentene når de ikke blir hørt. Slik som Mona som gjentagende ganger forsøkte å snakke med faren sin og ble avvist. Nå er hun redd for at det samme skal skje dersom han får vite om kjøresten. Likevel velger hun å ha kjæreste, noe som kan tyde på at hun har tro på endring i fremtiden, som kan føre til motivasjon og gi mening.

Ensomhet og utfordrende relasjoner er noe flere ungdommer i dagens samfunn også opplever, og en kan spørre seg om dette er en generell trend eller om det er noe spesielt for jenter med krysskulturell bakgrunn. Ifølge tall fra Ungdata oppgir 32% av alle jenter i ungdomsskole eller videregående skole at de føler seg plaget av ensomhet (NOVA, 2019). RødeKors (2018) har spurt ungdom hvem de snakker med om ting de synes er vanskelig. Mange oppgir venner og familie/foreldre, men hele 1/4 oppgir at de holder problemene for seg selv. Jeg tenker at jentene i denne studien har noen flere belastninger som norske jenter oppvokst i Norge ikke har. For det første har de foreldre som har en annen forståelse av kulturen og oppdragelsen som tidligere beskrevet og som henger sammen med ulike måter å tenke på i individualistiske og kollektivistiske samfunn. I tillegg har de begrenset frihet til å kunne utfolde seg og bestemme over eget

liv. For det tredje har jentene med kort botid i Norge en språklig utfordring og vansker med å få venner.

Sam og Berry (1997) viser til sammenheng mellom hvor i integreringsprosessen en er, og motivasjonen for å ville integrere seg. Ungdom som valgte integrasjon som sin strategi, rapporterte om færre depressive tendenser, færre psykologiske og somatiske symptomer og mindre ensomhet. De fleste jentene i min studie har kort botid, og dermed kan vi anta at det sosiale nettverket vil bli større og bedre med tiden. Jeg finner også at alle jentene har en stor motivasjon for å integreres og ønsker deltakelse i storsamfunnet. Dermed er dette et positivt trekk med tanke på fremtiden og OAS.

Ensomheten som flere av jentene beskriver finner vi også igjen i litteraturen om interpersonlig stress. Flere studier har funnet sammenheng mellom interpersonlig stress, ensomhet og uhelse (Aanes, Mittelmark, & Hetland, 2009; Aanes, Mittelmark, & Hetland, 2010). Ensomhet er knyttet til en subjektiv opplevelse, en kan ha mange folk rundt seg og føle seg ensom, slik Mona beskriver det. Mange ganger handler det om negative erfaringer som gjør at en ikke stoler på andre. De negative livserfaringene er krevende og kan føre til interpersonlig stress og gjøre at en føler seg ensom (Underlid et al., 2016).

Summen av utfordrende relasjonene kan skape et stress som gjør jentene ekstra sårbare og vil kunne være en risikofaktor for deres OAS.

6 Strategier for å mestre

I dette kapitlet vil funnene relatert til strategier for å mestre hverdagen presenteres og drøftes i sammenheng med annen forskning, og drøftes i lys av teoriene som er presentert tidligere.

6.1 Autonomi

6.1.1 Funn

Å være autonom vil i denne sammenhengen si å ta viktige beslutninger hva angår eget liv, uten å bli styrt av utenforstående.

I jentenes fortellinger finner jeg flere fortellinger om *selvhevdelse*; om å stå opp for seg selv, si fra, si nei, vise og forklare sine egne behov. Selvhevdelse er en strategi for å mestre. Aisha forteller om hvordan hun diskuterer med moren sin og forklarer hvordan hun har det, hvordan hun føler og hva hun ønsker. For eksempel diskusjonen om å åpne seg etter omskjæringen. Hun opplever noen ganger å bli hørt og andre ganger ikke, og at moren noen ganger gir seg, men viser misnøye med Aishas valg. Aisha forteller også fra diskusjonen hun hadde om å bruke hijab da hun skulle ha danseforestilling. Hun argumenterte og viste hvor vanskelig og upraktisk det var å danse med hijab, moren forsto det, men ender diskusjonen med å si at hun må feste den bedre neste gang.

Mona har også fortellinger om hvordan hun prøver å forklare for foreldrene hvordan hun har det og hvorfor hun ikke ville bruke hijab, hun ble mobbet og følte seg annerledes. Hun kom ikke gjennom hos faren sin, så hun prøvde å få moren på sin side og få henne til å snakke med faren. Hun uttrykker også hvor vanskelig hun synes det var å stå opp mot foreldrene sine, siden hun var et barn.

Pameela forteller om diskusjonene hun har med foreldrene om å gifte seg, og hvordan hun argumenterer for å bli ferdig med utdanningen sin for å utsette det. Det har fungert til nå, selv om foreldrene fortsatt tar opp temaet og forventer at hun skal gifte seg så snart utdanningen er gjennomført.

Hun forteller om hvordan familien hennes ikke vil at hun skal bli «for norsk» og lære seg å argumentere og «svare tilbake», slik som norske barn og unge lærer. Hun bruker et eksempel fra en hendelse da hun var liten, da moren skulle til å slå henne og hun

svarte at hun ville ringe politiet. Det hadde hun lært på skolen. Da hadde moren trukket seg tilbake.

Det er flere lignende fortellinger hos jentene som viser at de *står opp for seg selv*. De møter motargumenter og trusler om konsekvenser, men velger likevel å trosse dette og gjøre som de selv vil. Aisha forteller om en slik situasjon der hun fikk tydelig nei fra moren, moren avviser henne og ville ikke snakke med henne mer. Noe som førte til at hun neste gang ikke gadd å diskutere saken, sier det som moren vil høre, men likevel gjør som hun selv vil.

Mona har en sterk fortelling om at hun var så lei seg at hun prøvde å begå selvmord flere ganger. Hun forteller også om hvordan hun klarte å få nytt håp og om prosessen ut av de negative tankene. Hun snakket til seg selv og til Gud om at hun var ung, at hun kastet bort tid på å sitte hjemme og være lei seg og planlegge døden og at Gud ville at hun skulle leve.

Pameela forteller om at hun har vært mye redd i oppveksten, at hun ikke har klart å si fra, selv om hun har visst om sine rettigheter og har «loven på sin side» som hun uttrykker det. Hun forteller videre om hvordan hun først på slutten av videregående skole klarte å si nei og krevde å bli hørt i forbindelse med studiested.

To av jentene har forlatt hjemlandet sitt på bakgrunn av et press fra familien, det er et valg de har gjort for seg selv og for å skape seg en bedre fremtid. Shewit hadde press på seg om å gifte seg og Hoda vil egentlig ikke fortelle hvorfor hun reiste fra hjemlandet, men kommer etter hvert inn på tema frihet og at hun har hatt konflikter med familien. Hoda sier at familien bestemmer alt i hjemlandet og at hun nå er glad for at hun kan bestemme selv.

En annen strategi flere av jentene bruker er *å skjule ting og lyve, eller å jukse* som Aisha sier. Ved å jukse gjør hun som hun vil, selv om hun vet at det kan bli oppdaget, og hun deler sine refleksjoner om å jukse. Hun sier at det er vanskelig, men at hun synes at det må til. Moren kan ikke bli sint på noe hun ikke vet om, og det er ikke «så store ting» det er snakk om i hennes øyne.

Pameela forteller om noe av det samme, men kaller det *dobbeltliv*. Hun skjuler ting, for eksempel å gå på fester, men sier at hun har vært ute og spist med venner.

Mona forteller om at hun har fått mer frihet etter en lang prosess der hun har fått hjelp til å løse konflikter hun har hatt med faren sin. Men det er fortsatt noen ting hun skjuler for han fordi hun er redd for konsekvensene, hun tør ikke fortelle at hun har kjæreste.

En strategi som jentene også bruker er å inngå *kompromiss og forhandle* med foreldrene sine. Pameela forteller om hvordan hun inngikk kompromiss med å bruke skjerf. Selv om kompromiss er løsningen i noen tilfeller, er hun tydelig på at det ikke alt hun vil godta heller, hun skiller på store og små ting som er viktig for henne.

6.1.2 Diskusjon: Betydningen av autonomi

Å være autonom er å bestemme over seg selv, å være selvstyrende og ansvarlig for sitt eget liv, både for det som går bra, og det som ikke går bra (Espnes & Smedslund, 2009).

Hvordan jentene aktivt forholder seg til det som oppleves stressende og finner konstruktive løsninger, er mestring av stress. Er man preget av mestringsstro, har man større vilje til å håndtere utfordringen som situasjonen innebærer. Jentene har lært seg hvordan de skal navigere, når passer det å føye seg, når passer det å jukse, når passer det å si fra, når passer det å forhandle. Jeg opplever at jentene har ulikt forhandlingsrom eller ulik grad av mulighet til å få gjennom sine ønsker, men de gir ikke opp, de tar kampene på nytt. De møter motargumenter og trusler om konsekvenser, men velger i noen tilfeller å trosse dette og gjøre som de selv vil. Dette viser en kraft og mobilisering som vi finner i begrepet empowerment, som også knyttes til autonomi. Følner, Johansen og Hansen (2018) har i sin studie funnet fire forskjellige reaksjonsmønstre blant minoritets-ungdom; identifikasjon, gjensidig tilpasning/forhandling, dobbeltliv og åpen konflikt. Det er sammenfallende med strategier jeg finner at jentene bruker.

Jentene viser at de tar tak i eget liv, og at de er aktive og tar i bruk sin kunnskap om å forholde seg til forskjellige tankesett som de har tilegnet seg i krysskulturell oppvekst. Individualiseringen trenger ikke å utelukke familiesamhold, men jentene forsøker å utvide rommet for individualitet og uenighet innenfor denne rammen. Slik som for eksempel å si at en vil gjøre ferdig utdanningen sin før en vil gifte seg, slik både Aisha og Pameela gjør. Jentene ønsker dialog med foreldrene sine, samtidig som de vil leve

sine liv på egne premisser. De viser at de ikke vil godta alt, men ha innflytelse og makt i eget liv. Dette finner Gullestad (1996) og hun bruker begrepet «a working compromise», og hevder at denne kompetansen sjelden blir anerkjent som verdifull, verken av foreldrene eller av storsamfunnet. Jentene er sterke, selvsikre og i mange tilfeller eksperter på å navigere i ulike kulturer. Å behandle disse jentene som undertrykte ofte, slik media kan bidra med, vil være en undervurdering og i verste tilfelle helt feil. Dermed er kunnskapen jentene forteller oss viktig (Hoem, 2011).

Antonovsky sier at gode mestringsstrategier er en viktig motstandsressurs, som kjennetegnes ved en rasjonell og fleksibel holdning og evnen til å regulere følelser (Langeland, 2014). På denne måten er jentene aktører i eget liv, de navigerer, er fleksible og de har kontroll på mange situasjoner. Dette fører til at de begriper sine omgivelser, klarer å håndtere stressorene og har motivasjon for fremtiden, dette skaper OAS.

6.2 Sosial støtte

6.2.1 Funn

Sosial støtte er en vesentlig del av å kunne mestre. Jentene forteller at de har få nære fortrolige, men alle har noen.

Støtte fra *foreldrene* kan synes å være temmelig fraværende. Kun en av jentene, Mona, forteller at hun kan dele alt med moren sin. Jentene vet og kjenner viktigheten av å ha støtte og de har funnet andre personer som blir en god støtte for dem, når foreldrene ikke er det. Aisha og Hoda finner mye støtte i sine *kjærester*. Disse forstår jentenes situasjon, kulturen og at forholdet må holdes hemmelig, og at «det vil bli bedre» som Aisha sier. Mona har også kjæreste, men hun føler seg ikke trygg på å dele alt med han.

Søsken synes å være viktige for to av jentene. Pameela har opplevd mye støtte av begge sine brødre og de legger seg ikke opp i hva hun gjør. De forstår hennes situasjon og har hjulpet henne og også forsvart henne ovenfor foreldrene ved flere anledninger. Shewit har også to brødre, storebroren bidro til at hun reiste fra hjemlandet og unngikk å gifte seg tidlig. Hun forteller flere ganger om hvor viktig hans støtte har vært for henne. Hun har også en lillebror, som hun reiste sammen med til Norge, som hun sier at hun kan dele vanskelige ting med.

Flere av jentene har et ambivalent forhold til *venner*. Aisha og Mona forteller at det er vanskelig å stole på andre, og at de har opplevd å betro seg til venner, som ikke har klart å holde på hemmeligheter og brutt deres tillit. Alle jentene har venner å være sammen med på fritiden, men beskriver dem ikke som nære, bortsett fra Pameela. Hun har en venninne som er spesiell for henne fordi hun har lik bakgrunn og hun har hjulpet henne å stå opp for seg selv. Og hun forteller at det var deilig følelse å finne noen som hadde det på samme måte som henne og ikke være alene med sine erfaringer.

Aisha har en norsk venninne som hun kaller bestevenn. Og hun forteller at hun også har blitt kjent med hennes familie og fått et spesielt godt forhold til hennes mor. Hun beskriver de som familie, at de støtter henne og de vet hvordan hun har det.

Som vi har sett tidligere så har Aisha, Mona og Pameela vanskelige forhold til sin familie og ofte konflikt. Når det gjelder Shewit og Hoda forteller de om andre utfordringer i kontakten med sine foreldre. Det å *ikke fortelle hvordan en har det*, for å unngå at familien skal bli bekymret. Dette er en strategi de to bruker og de begrunner det med at foreldrene ikke forstår hvordan livet er for dem i Norge. Foreldrene forstår ikke at det er vanlig å bo alene, eller at jenter jobber til sent på kveld og går alene hjem. De forstår ikke de økonomiske forpliktelsene jentene har, hvor mye ting koster i Norge og at jentene strever med å finne jobb. Foreldrene ser på Europa som velstående og «mulighetenes land», men forstår ikke jentenes utfordringer. Jentene forteller ikke hvordan de har det, og blir dermed veldig alene og ensomme. Shewit uttrykker det slik: «i hjemlandet tror de jeg lever som i en annen verden».

6.2.2 Diskusjon: Betydningen av sosial støtte

Sosial støtte kan defineres som følelsen av å bli støttet, tilhøre et nettverk med gjensidige forpliktelser og å bli ivaretatt og verdsatt av noen, enten støtten er faktisk eller bare oppleves som støttende (Rook, 1987). Sosial støtte anses som den viktigste motstandsressursen ifølge Antonovsky (2012).

Sosial støtte har ofte positive effekter på følelsene våre og kan fungere på to måter: Sosial støtte som en effekt i seg selv som forbedrer trivsel eller som en buffer mot den negative effekten av stress (McCaskill & Lakey, 2000).

Vi kan se at jentene har få nære relasjoner, men til gjengjeld utnytter de andre muligheter når foreldrenes støtte uteblir eller ikke er den støtten de skulle ønske. Søsken, venner, kjærester eller andre har en generell positiv effekt. Støtte som en buffer kan vi se i konkrete situasjoner, f.eks støtte fra likesinnede slik som Pameela finner i en venninne som hun oppdager har de samme erfaringene med sin familie som henne. Eller støtten som Mona fikk fra det offentlige, barnevern og BUP, når det gjaldt forholdet til faren sin. Dette er støtte som hjelper jentene til å håndtere en vanskelig situasjon, den gir håp for endring og det styrker dermed også meningskomponenten i OAS.

Lee og Goldstein (2016) har sett på betydningen av sosial støtte for ensomhet og stress blant unge i alderen 18 til 25 år. Studien har sett på venner, kjæreste og familie som sosial støtte og hvorvidt de kan være buffere mot stress og ensomhet. Resultatene antyder at støtte fra venner hadde størst betydning. Studien finner også at jenter påvirkes negativt i større grad enn gutter dersom støtte fra familie eller venner uteblir. Når mennesker har få nære relasjoner så er evnen til å ta i bruk de få som er tilgjengelige, slik som søsken, kjæreste og venner avgjørende, ifølge Antonovsky (2012). Dette vil også gjelde for jentene i denne studien.

Hoda og Shewit har kontakt med sine foreldre, men de forteller ikke hvordan de har det fordi de er redd for at de skal bli bekymret og de sier at foreldrene forstår ikke hvordan det er i Norge. Jeg tenker at foreldre vil heller ikke kunne forstå, når jentene ikke forteller noe til dem. På en annen side kan det være at jentene ikke forteller, det fordi de vet at foreldrene er ute av stand til å forstå tilstrekkelig-uansett. De har ikke forutsetningene for å forstå fordi samfunnet og kulturen er så forskjellig. Dermed kan det være at foreldrene ikke er og bør være de viktigste støttepersonene for disse jentene. Dersom jentene selv er klar over dette, kan det være en bevisst strategi å ikke involvere foreldrene i livet sitt og heller søke å finne andre personer som sine nære personer. Slik vil disse jentenes stress være håndterbart og mastrings-strategien meningsfull og skape OAS.

6.3 Forstå foreldrene

6.3.1 Funn

En vesentlig del av jentenes fortellinger handler om å forstå sine egne foreldre. De forteller hvordan og hvorfor foreldrene tenker og handler som de gjør.

To av jentene anerkjenner at *foreldrene deres har det vanskelig* i et nytt land. Mona forteller om hvilken utvikling foreldrene har hatt, at de slet med å tilpasse seg og forstå det norske samfunnet fordi det var så store forskjeller mellom kulturene. Aisha forteller også om hvordan moren, som har bodd i Norge mye lenger enn henne selv, skulle ha kjent mer til den norske kulturen, moren er hjemmeværende og kjenner ikke andre norske foreldre.

På grunn av dette *tenker de annerledes* slik som Mona forteller, «de har andre tanker fra sin kultur, religion og alt»

Aisha forteller om at moren ofte sier at «det er vår kultur, det er jo sånn, så det er ikke noe som du kan forandre. De sier det er fra generasjon til generasjon.» Dersom Aisha utfordrer moren på dette, blir hun avvist med at hun vil at familien skal holde på «sin kultur». Aisha forteller også at moren ikke er vant til den type klær som vi bruker i Norge for eksempel.

Mona forteller også noe lignende om at faren må forstå og bli vant til at vi lever i 2019 og ikke på 70-tallet slik som han tenker. Hun forteller hvordan hun har forsøkt å forklare faren sin at jenter som kler seg «riktig» eller anstendig ikke nødvendigvis er bra, og at jenter uten hijab kan være veldig bra jenter. Det ville han ikke høre på.

Pameela mener at foreldrene hennes ikke klarer å se inn i en annen sin kultur enn sin egen, at de lever inni sin egen boble. Det er deres kultur som er rett og alt annet er helt feil, og hun mener at de ikke prøver å forstå henne. Foreldrene vil bare tenke at hun har blitt «for norsk».

Pameela forstår hvorfor foreldrene tenker slik, hun sier det er fordi det er det de har lært fra sine foreldre og det de er vant med. Videre forteller hun hvordan dette påvirker forholdet til foreldrene, hun sier at det skaper en avstand og gjør at hun trekker seg unna.

Shewit og Hoda har foreldrene i hjemlandet. De forteller også om hvordan *foreldrene ikke forstår hvordan livet i Norge er*, og forteller at deres foreldre tenker slik som i

hjemlandet, og at deres tanker om livet i Europa ikke stemmer med deres erfaringer. Og hun husker at hun også tenkte slik før hun kom til Norge, at de som bor i Europa lever bra. «I hjemlandet tror jeg de lever som i en annen verden» sier Shewit.

Hoda forteller at moren hennes ikke spør henne hvordan hun har det, fordi moren tenker at hun har alt. Og hun forteller også at moren *er redd for det ukjente*, som for eksempel at nordmenn kler seg annerledes eller ikke bruker hijab, eller hun er bekymret for at Hoda skal miste kulturen sin.

Det at foreldrene *ikke forstår norsk kultur* er noe som går igjen i alle fortellingene. Det er ulike grunner til dette; vilje til å lære den nye, manglende nettverk eller redsel/skepsis for det nye. Aisha sier hun skulle ønske at moren hørte norske nyheter, ville lære mer om hvordan de norske lever, hvordan kulturen er, slik at hun kunne sammenligne. Hun forteller at hun har forsøkt å oppfordre moren til å delta på frivillige tilbud og komme i kontakt med andre damer og prate mer norsk.

Mona forteller hvordan dette kan endre seg med tiden, og i tråd med *foreldrenes integreringsprosess*. Faren hennes hadde begynt å tenke annerledes etter at han fikk jobb og startet på videregående skole. Hun sier at han endret synet på jenter, han så hvordan andre ungdommer er og hun tror at det var vondt for han at han hadde behandlet henne dårlig.

I Pameela sitt tilfelle har ikke holdningene til foreldrene endret seg med tiden. Pameela sine foreldre har bodd i Norge siden før hun ble født og hun synes at de burde ha større forståelse for henne og hvordan hun har det, fordi begge foreldrene jobber og de kjenner det norske samfunnet. Hun sier at de ikke godtar den norske måten å tenke på, de synes ikke den er bra. Og hun forteller at de ikke har norske venner, de omgås kun familier fra samme hjemland, og de mener også at Pameela ikke skal ha norske venner.

6.3.2 Diskusjon: Betydningen av å forstå foreldrene

Alle jentene viser i fortellingene sine stor grad av refleksjon over sin egen bakgrunn, hverdag og ønsker for fremtiden. De forteller mye om kulturelle forskjeller, hvordan det er i foreldrenes kultur og hvordan det er i norsk kultur.

De setter sine erfaringer og opplevelser i sammenheng med foreldrenes utgangspunkt og ståsted. Mead (1998) kaller det å ta den andres perspektiv, som viser at en kan sette seg inn i en annens måte å tenke på og dermed forstå deres handlinger. En annen dimensjon av forståelse er at jentene på grunn av sin krysskulturelle oppvekst forstår både det norske og foreldrenes kultur, dermed gir det også mening for dem, og de klarer å balansere. Man kan spørre seg om de ville ha gjort slike små opprør dersom de bodde i hjemlandet. Min antagelse er at de ikke ville gjort det på samme måte. Kontrasten mellom det kollektivistiske og individualistiske tankesettet blir så stor og det er derfor det blir konflikter her, samt at jentene har støtte fra storsamfunnet.

Man må ikke akseptere hvordan foreldrene utøver kontroll eller begrenser dem i deres hverdag, men man må forstå hvorfor og hvordan de tenker, for at det skal bli begripelig. Da blir det noe man kan håndtere og det bidrar til en OAS, samt gir mening. Mestrer jentene situasjonen så kan det sies å være en beskyttelsesfaktor mot det stresset som de opplever.

Å forstå foreldrene er en strategi som ser ut til å fungere helsefremmende, men spørsmålet er om de forstår de dem «for godt», aksepterer de for mye slik at det på lang sikt kan gå utover helsen. Dette kan i ytterste konsekvens sammenlignes med begrepet overidentifisering, som hentes fra relasjonen mellom profesjonell hjelper og klient, som betyr at jentene internaliserer foreldrenes holdninger og utsletter egne (Strømfors, 2006).

Vi vet svært lite om de langsiktige virkningene av den type stress som beskrevet i denne studien. Men vi har mye kunnskap om langsiktige virkninger av annen type stress, vold og relasjonskonflikter. Jeg undres over om forståelsesdimensjonen jentene viser er en beskyttelsesfaktor som er overførbar til andre situasjoner. Øverlien (2012) finner i sin studie at barn med minoritets-foreldre, som har opplevd vold i hjemmet, forklarer foreldres utøvelse av vold med kultur. Det er en interessant sammenligning til det å forstå sine foreldre.

Vi kan også hevde at foreldrene forstår ungdommene sine «for lite», og de forstår det norske samfunnet for lite, noe jentene selv påpeker. Larsen (2004) sier at det ikke er

foreldrenes kultur som står i veien for jentene og integreringen, men mangelen på dialog. Foreldre vet for lite om Norge og storsamfunnet vet for lite om hva minoritetsforeldre kan tilby. Jentene trenger støtte til en aktiv forhandlerrolle heller enn en undertrykkende offerrolle.

6.4 Fremtidstro

6.4.1 Funn

Fremtidstro eller håp om hvordan fremtiden skal bli er noe alle jentene sier noe om.

Alle jentene er opptatt av *utdanning og karriere*, og har klare planer og ønsker for fremtiden. Aisha forteller at hun mange ganger er revet mellom forventningen om å gifte seg og få barn, som hun ser blant venner fra hjemlandet - og egne ønsker om utdanning og jobb, som hun ser hos norske venner. Hun sier: «Da tenker jeg at det er deres liv, det er ikke mitt liv. Jeg skal ikke blande meg de andres mening. Jeg skal studere, sier jeg. Jeg sier det til meg selv. (...) Men til slutt så sier jeg: 'Åh, jeg skal studere, jeg skal lære meg mere, som de norske jentene'. Det er sånn jeg sier. Jeg lager planer for framtiden.»

Mona har også planer og hun sier at det er viktig for henne. Tidligere hadde hun ikke planer og ville bare dø, men nå er det mye hun har lyst til å utrette i livet, hun vil både studere og jobbe.

Pameela forteller at hun vil *bruke sine erfaringer* i sitt fremtidige yrke. Hun vil hjelpe folk som kommer fra andre land og spesielt barn. Hun vil lære barn om rettighetene deres, og mener at hun kan bidra med sine erfaringer. Hun forteller også at hun vil oppdra sine egne barn annerledes enn det foreldrene har gjort.

Shewit er veldig glad for utdanningsmulighetene som finnes i Norge og nevner det mange ganger i sin historie. Hun forteller hvordan hun kan bruke sine tidligere erfaringer (lage mat til en stor familie og husarbeid) i arbeidslivet i Norge og at hun kan hjelpe andre som er nye i Norge med å forstå samfunnet, lære et nytt språk mm. Hun trenger å få jobb ved siden av skolen og det motiverer henne til å bli god i norsk.

Flere jenter trekker frem hvordan de kan bruke sine erfaringer til å *hjelpe andre*. Aisha forteller at hun hjelper andre unge jenter som har problemer etter omskjæring, hun både støtter, gir informasjon om helsetilbudet og deres rett til å bestemme selv over kroppen

sin. Hun sier at hun lettere når inn til andre jenter fordi hun har vært gjennom prosessen selv, og hun forstår kulturen. Mona forteller også at hun prøver å hjelpe andre jenter som hun ser at sliter. Hun sier at det ikke er lett, fordi det er mange som ikke vil snakke om hvordan de har det. Men hun prøver likevel å vise at hun bryr seg og at hun er interessert i å hjelpe.

Aisha forteller om fremtiden at hun tenker at *situasjonen skal gå over*, og at hun ikke skal bry seg om de vanskelige tingene lenger. Hun sier til seg selv at hun skal flytte, få utdanning og jobb og det skal gå bra, hun må bare være tålmodig.

6.4.2 Diskusjon: Betydningen av fremtidstro

Jentene har fortellinger og tanker om fremtiden, noe som er positivt da optimisme er en motstandsressurs. Det er en sammenheng mellom mestringstro og fremtidstro. Dersom en er optimistisk til at en skal få det bedre, så vil det føre til at en mestrer utfordringer bedre (Bandura, 1977).

Fortellingene viser til at jentene ønsker selvstendighet gjennom utdanning og jobb, de ser på mulighetene for å flytte for seg selv og tjene penger for klare seg selv. En annen selvstendighet de kjemper for er frihet til å bestemme selv og en hverdag med mindre forventninger. Små opprør som fører til seire i hverdagen, vil skape et håp om endring i retning selvstendighet. Foreldrenes oppdragerstil og grensesetting ser ut til å ha betydning for hvordan jentene selv ønsker å organisere sin familie i fremtiden. Konfrontasjoner hjemme eller med holdninger i storsamfunnet, tvinger jentene til å tenke over hvor de selv står, og hva som er viktig for dem. Det foregår hele tiden en vurdering mellom videreføring og kritikk (Narayan, 1997). Jentens erfaringer forstås i lys av de komplekse sosiokulturelle kontekstene de er en del av. En slik løsningsorientert tilnærming til fremtiden vil være helsefremmende, da det er begripelig og meningsfullt (Antonovsky, 2012)

Flere av jentene vil også bruke sine erfaringer i fremtidig jobb og ønsker seg yrker der de kan hjelpe andre. Noen av jentene bidrar allerede nå med å hjelpe andre jenter i lignende situasjon som de er i. Det å være sosial støtte for andre viker positivt tilbake på

dem selv, ved at deres OAS kan styrkes samtidig som det bidrar til andres OAS (Langeland, 2014).

7 Avsluttende diskusjon og konklusjon

Formålet med denne studien har vært å belyse jenter med krysskulturell oppvekst sine erfaringer og mestringsstrategier i forbindelse med negativ sosial kontroll, og hvorvidt disse strategiene er helsefremmende. Jeg har ønsket å få frem jentenes stemme ved å presentere narrative sammendrag av deres fortellinger, og jeg har vært opptatt av at deres erfaringer kan bringe ytterligere kunnskap om denne gruppen som en ressurs for samfunnet. Jeg har underveis diskutert funnene mine i lys av teorier om stress, mestring og Antonovskys salutogenese.

Jentene forteller om forventninger foreldrene har til dem som de opplever som urimelige og som begrenser deres frihet. De forteller også om utfordrende relasjoner i familien og at det er vanskelig å finne andre nære personer som de kan stole på, dermed føler flere av dem seg ensomme og alene med sine utfordringer. Alt dette skaper stress i hverdagen.

Jentene bruker mange ulike strategier for å håndtere stresset og mestre hverdagen. Å forstå foreldrene er begripelig og noe som gir mening i hverdagen deres. Foreldrenes krav er en ytre faktor, det er også noe som de kan påvirke og som gir mening. Måten de håndterer det på er å bruke sin krysskulturelle kompetanse; de forstår foreldrenes måte å tenke på og de forstår det norske. De har også nokså klare meninger om hva de selv mener og hvordan de vil leve livet sitt. De har planer og ønsker for fremtiden som gir de håp om en endring. De kan også bruke sine erfaringer til å hjelpe andre, som er en del av meningskomponenten. I tillegg er de aktive autonome individer som forhandler og står opp for sine egne meninger og utfordrer grensene. Alt dette er en buffer som kan veie opp for manglende sosial støtte og forståelse fra foreldrene. Flere av jentene har funnet støtte andre steder enn hos sine egne foreldre, slik som søsken og venner. De som kan se ut som er mest sårbare og i risiko her er de to jentene som bor alene og har lite sosial støtte også utenfor familien, de er ensomme og vil heller ikke bry familien sin med sine «egne problemer».

Livserfaringer påvirker i hvilken grad man opplever verden som forståelig, håndterbar og meningsfull, og med det hvor på helsekontinuumet man befinner seg (Antonovsky, 2012). Jentene jobber hardt for å oppnå en belastningsbalanse og en mestringsbalanse for å bli robust til å møte fremtiden og voksenlivet.

Vi kan si at autonomi; det å være aktør i eget liv, selvhevdelse og ta egne valg, fører til mestring, det gir mening for jentene og kan knyttes til håndterbarhetskomponenten i OAS. Refleksjon rundt sin egen situasjon, å forstå foreldrenes utgangspunkt og ståsted, samt fremtidstro er viktig for jentenes motivasjon og mestring, og kan knyttes til begripelighetskomponenten i OAS. De sårbare relasjonene er en risiko for jentenes OAS, men vi ser at de jobber hardt med relasjonene og håndterer det ved å finne sosial støtte andre steder. Det fører til fremtidstro og motivasjon som styrker meningskomponenten i OAS. Å forstå foreldrene sine på grunn av sin krysskulturelle kompetanse synes å være det som styrker jentene, sammen med at de ikke gir opp og at de finner andre nære personer i livet sitt.

Avsluttende refleksjon

Jeg har fundert over intervjuene med jentene flere ganger, og det slår meg at alle startet intervjuene med å fortelle at de var veldig fornøyde med livet sitt og glade i familiene sine og de fortalte at foreldrene forsto dem. I begynnelsen snakket de mye om kulturforskjeller, og etterhvert når jeg spurte om konkrete utfordringer og situasjoner kommer det frem mange begrensninger og det viser seg at de ikke er så fornøyde som en kunne få inntrykk av. Dette er ikke overraskende, det tar tid for dem å få tillitt til meg og det var nok ikke lett for dem å dele disse fortellingene med meg. Likevel er dette noe som kan gi oss viktig kunnskap om hvordan disse jentene har det. De ser ut til å klare seg godt på skolen og i livet forøvrig, men de har ting de strever med som de føler seg nokså alene med. Denne ensomheten var noe som ga sterkest inntrykk på meg. Samtidig viser de en enorm styrke som står i disse dilemmaene hver dag og en vilje til å kjempe for hva de selv tror på. Denne kunnskapen er viktig for hvordan vi ser og møter disse jentene.

Det er flere tema som jeg kunne tenke meg å i dybden på og utforske videre, men masteroppgaver har sine begrensninger. Vi vet svært lite om hvordan negativ sosial kontroll påvirker helsen til disse ungdommene på lengre sikt og det kunne vært interessant å få mer kunnskap om.

8 Referanser/litteraturliste

- Aanes, M. M., Mittelmark, M. B., & Hetland, J. (2009). The Experience of Loneliness: Main and Interactive Effects of Interpersonal Stress, Social Support and Positive Affect. *International Journal of Mental Health Promotion*, 11(4), 25-33.
- Aanes, M. M., Mittelmark, M. B., & Hetland, J. (2010). Interpersonal Stress and Poor Health: The Mediating Role of Loneliness. *European Psychologist*, 15(1), 3-11. doi: 10.1027/1016-9040/a000003
- Aarset, M. F., Lidén, H., & Seland, I. (2008). *Ungdom med innvandrerbakgrunn : verdier, normdannelse og livsvalg - en kunnskapsstatus* (B. 10-2008). Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Andem, J.(Regissør). (2015-2017). *SKAM* [TV serie]. Oslo: NRK.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, stress, and coping*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health: how people manage stress and stay well*: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium : den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Askheim, O. P., Starrin, B., & Heyerdahl, C. H. (2007). *Empowerment : i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. doi: 10.1037/0033-295X.84.2.191
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy : the exercise of control*. New York: Freeman.
- Barne-, Ungdoms-, & Familiedirektoratet. (2019). *Årsrapport 2018. Kompetanseteamet mot tvangsektekap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll*. Hentet fra https://bufdir.no/globalassets/global/arsrapport_kompetanseteamet_2018.pdf
- Bengtsson, J. (1999). *Med livsvärlden som grund : bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Bile, A., Srour, S. N., & Herz, N. (2017). *Skamløs*. Oslo: Gyldendal.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Brenna, L. R. (2001). *Djulaha! : om å forstå annerledeshet*. Kristiansand: Høyskoleforl.
- Bruner, J. S. (1986). *Actual minds, possible worlds*.
- Cannon, W. B. (1932). *The wisdom of the body*. New York: Norton & Company.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*.
- Eriksson, M., & Lindström, B. (2006). Antonovsky's sense of coherence scale and the relation with health: a systematic review (s. 376): BMJ Publishing Group Ltd.
- Espnes, G. A., & Smedslund, G. (2009). *Helsepsykologi* (2. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fossheim, H. (2013). *Cross-cultural child research : ethical issues*. Oslo: The Norwegian National Research Ethics Committees.
- Fossheim, H., Hølen, J., & Ingierd, H. (2013). *Barn i forskning- Ethiske dimensjoner*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Friberg, J. H., & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (B. 2019: 01). Oslo: Fafo.
- Følner, B., Johansen, S. A., & Hansen, G. E. (2018). *Unges opplevelser af negativ social kontrol*. København.
- Green, J., Tones, K., Cross, R., & Woodall, J. (2015). *Health promotion : planning and strategies* (3. utg. utg.). Los Angeles: Sage.

- Gullestad, M. (1996). From obedience to negotiation: Dilemmas in the transmission of values between the generations in Norway. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2(1), 25.
- Hafstad, G. S., & Augusti, E.-M. (2019). *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 4/2019).
- Haq, I.(Regissør). (2017). *Hva vil folk si?* Oslo: Mer Film.
- Hoem, V. (2011). Kreative kulturpendlere: Forhandling og kompromiss blant unge minoritetskvinner i Oslo. I T. H. Eriksen & H. E. Næss (Red.), *Kulturell kompleksitet i det nye Norge* (s. 87-104). Oslo: Unipub.
- Hundeide, K. (2003). *Barns livsverden : sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Integrerings, & mangfoldsdirektoratet. (2017). *IMDis arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet Rapport 2016*. Hentet fra <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/tvangsekteskap-og-kjønnslemlestelse/>
- Jávo, C. (2014). Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling. *Tidsskrift for Ungdomsforskning*, 11(1).
- Jernbro, C., & Janson, S. (2016). *Våld mot barn 2016. En nasjonell kartlegging*. Stockholm: Stiftelsen Allmenna Barnhuset.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg. utg.). Oslo: Abstrakt.
- Justis, & beredskapsdepartementet. (2017). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)*. Hentet fra <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003861>
- Kavli, H. C., & Nadim, M. (2009). *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier* (B. 2009:39). Oslo: Fafo.
- Klepp, K.-I., & Aarø, L. E. (2017). *Ungdom, livsstil og helsefremmende arbeid* (4. utg. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., 2. oppl. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langeland, E. (2014). *Salutogenese og psykiske helseproblemer : en kunnskapsoppsummering*.
- Larsen, M. N. (2004). *De små oprør : tanker og metoder i arbeidet med minoritetspiger*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Lazarus, R. (1984). Puzzles in the study of daily hassles. *Journal of Behavioral Medicine*, 7(4), 375-389. doi: 10.1007/BF00845271
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer.
- Le, T. N., & Stockdale, G. (2008). Acculturative Dissonance, Ethnic Identity, and Youth Violence. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(1), 1-9. doi: 10.1037/1099-9809.14.1.1
- Lerdal, A., & Fagermoen, M. S. (2011). *Læring og mestring : et helsefremmende perspektiv i praksis og forskning*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lidén, H., & Bredal, A. (2017). *Fra særtiltak til ordinær innsats : Følgeevaluering av handlingsplanen mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet*: Institutt for samfunnsforskning.

- Malterud, K. (2002). Kvalitative metoder i medisinsk forskning - forutsetninger, muligheter og begrensninger. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 122(25), 2468-2472.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning : en innføring* (2. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- McCaskill, J. W., & Lakey, B. (2000). Perceived Support, Social Undermining, and Emotion: Idiosyncratic and Shared Perspectives of Adolescents and their Families. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(7), 820-832. doi: 10.1177/0146167200269007
- Mead, G. H. (1998). *Å ta andres perspektiv : grunnlag for sosialisering og identitet : George Herbert Mead i utvalg*. Oslo: Abstrakt forl.
- Mittelmark, M. B. (1999). Social ties and health promotion: suggestions for population-based research. *Health Education Research*, 14(4), 447-451. doi: <https://doi.org/10.1093/her/14.4.447>
- Mittelmark, M. B., Aarø, L. E., Henriksen, S. G., Siqveland, J., & Torsheim, T. (2004). Chronic Social Stress in the Community and Associations with Psychological Distress: A Social Psychological Perspective. *International Journal of Mental Health Promotion*, 6 (1), 4-16.
- Moe, L. (2006). *Unge muslimske kvinner om likestilling*. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Monat, A., & Lazarus, R. S. (1985). *Stress and coping : an anthology* (2nd ed. utg.). New York: Columbia University Press.
- Mørck, Y. (1998). *Bindestregsdanskere : fortællinger om køn, generationer og etnicitet*. København: Forlaget Sociologi.
- Narayan, U. (1997). *Dislocating cultures : identities, traditions, and Third-World feminism*. New York: Routledge.
- Neumann, C. E. B., & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen : en metodebok om situering*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Nilssen, V. L. (2012). *Analyse i kvalitative studier : den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.
- NOVA. (2019). *Ungdata 2018*. Hentet 27.10.19, fra <http://www.ungdata.no/Venner/Ensomhet>
- Polletta, F., & Lee, J. (2006). Is Telling Stories Good for Democracy? Rhetoric in Public Deliberation after 9/11. *American Sociological Review*, 71(5), 699-721. doi: 10.1177/000312240607100501
- Pollock, D. C., Vestbakke, A. M., Sæverås, E. F., & Van Reken, R. E. (2009). *Hvor er hjemme? : med røtter i flere kulturer* (Rev.utg. revidert av Elin Finnseth Sæverås. utg.). Oslo: Lunde.
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere : betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo: Pax.
- Rehman, S. (2017). Født fri- Velkommen hjem. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/KvBMJ6/foedt-fri-velkommen-hjem>
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. Los Angeles: Sage Publications.
- Rook, K. S. (1987). Social Support Versus Companionship: Effects on Life Stress, Loneliness, and Evaluations by Others. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1132-1147. doi: 10.1037/0022-3514.52.6.1132
- Rook, K. S., Luong, G., Sorkin, D. H., Newsom, J. T., & Krause, N. (2012). Ambivalent Versus Problematic Social Ties: Implications for Psychological Health, Functional Health, and Interpersonal Coping. *Psychology and Aging*, 27(4), 912-923. doi: 10.1037/a0029246

- Rotter, J. B. (1954). *Social learning and clinical psychology*. Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall.
- RVTSØst. (2018). *Retten til å bestemme over eget liv*. 2018, fra <http://rettentil.no/voldens-psykologi/kultur>
- RødeKors. (2018). *Psykt flink En rapport om stress og press blant ungdom*. Hentet fra https://www.rodekors.no/globalassets/globalt/rapporter-program-avtaler/rodekors_psykt-flink_rapport.pdf
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge : om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Salole, L., & van der Weele, J. (2010). Oppvekst i mellomland. Psykologiske perspektiver på et liv i bevegelse og stilstand. I M. Skjortnes & T. S. Drønen (Red.), *Med hjertet på flere steder : om barn, misjon og flerkulturell oppvekst* Trondheim: Tapir akademisk forl.
- Sam, D. L., & Berry, J. W. (1997). Acculturation and adaptation. I Ç. Kâğıtçıbaşı, M. H. Segall & J. W. Berry (Red.), *Handbook of cross-cultural psychology : Vol. 3 : Social behavior and applications* (2nd ed. utg., B. Vol. 3, s. 291-326). Boston: Allyn and Bacon.
- Sandelowski, M. (1991). Telling stories: narrative approaches in qualitative research. *Image--the journal of nursing scholarship*, 23(3), 161.
- Seligman, M. E. P. (1975). *Helplessness : on depression, development, and death*. San Francisco: Freeman.
- Selye, H. (1956). *The stress of life*. New York: McGraw-Hill.
- Simonsen, S. (2014). *Helseforskningsloven : med kommentarer*. Oslo: Gyldendal juridisk.
- Skogen, J. C., Smith, O. R. F., Aarø, L. E., Siqveland, J., & Øverland, S. (2018). *Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt*. Oslo: Folkehelseinstituttet.
- Smette, I., & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap: Om å være foreldre og minoritet i Norge* (B. Rapport nr 3/19). Oslo: Oslo Met, Velferdsforskningsinstituttet NOVA
- Squire, C. (2008). Experience-centred and culturally-oriented approaches to narrative. I M. Andrews, Squire, C and Tamboukou, M (Red.), *Doing Narrative Research* (s. 41-63). London: Sage Publications.
- Stang, I. (2003). Bemyndigelse : en innføring i begrepet og "empowermenttenkningens" relevans for ansatte i velferdsstaten. Bergen: Fagbokforl., cop. 2003.
- Strømfors, G. (2006). Oppsøkere som profesjonelle personligheter (s. 169-191). Oslo: Gyldendal akademisk, 2006.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitativ metode* (4. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.
- Triandis, H. C. (1989). The Self and Social Behavior in Differing Cultural Contexts. *Psychological Review*, 96(3), 506-520. doi: 10.1037/0033-295X.96.3.506
- Ugelvik, T. (2019). *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforl.
- Underlid, K., Dyregrov, K., & Thuen, F. (2016). *Krevende livserfaringer og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Walseth, L. T., & Malterud, K. (2004). Salutogenese og empowerment i allmenmedisinsk perspektiv. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 124(1), 65-66.
- WHO. (1986). *The Ottawa Charter for Health Promotion*. Hentet 16.09.15, fra <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>
- WHO. (1998). *Health promotion glossary*.
- Wikan, U. (2008). *Om ære*. Oslo: Pax.

- Ystgaard, M. (1997). Life stress, social support and psychological distress in late adolescence. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 32(5), 277. doi: 10.1007/BF00789040
- Øia, T. (1998). *Generasjonskløften som ble borte : ungdom, innvandrere og kultur*. Oslo: Cappelen akademisk forl.
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet : barns strategier*. Oslo: Universitetsforl.

9 Vedlegg

Vedlegg 1: Intervju guide

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vedlegg 3: Samtykke

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 1

INTERVJU GUIDE

Problemstilling:

Hvordan lever innvandrere med flere kulturer?

Informasjon

- Takk for at du stiller til intervju!
- Kort om hvem jeg er, hvorfor jeg skriver om dette og hva hensikten med studien er. Din stemme er viktig! Fortellinger fra ditt liv er viktig og kan bidra til at vi forstår bedre ungdom i dag.
- Kort fortelle hva hovedtemaene i intervjuet er
- Informere om lydopptak og taushetsplikt.
- Du kan trekke deg når som helst!
- Har du noen spørsmål?
- Pauser (stillhet)

Overgangsspørsmål:

- Hvor gammel er du?
- Har du vokst opp i Norge?
- Hvis ikke – hvor lenge har du vært i Norge?
- Hvilket land kommer du/familien din fra?
- Bor du sammen med din familie? Evt andre? Hvis ja, hvor mange er det som bor hjemme hos deg og hvem?
- Evt hvordan er kontakten med familien?
- Har du noen religiøs tilknytning?

Kan du fortelle litt om familien din? (kjernefamilie, storfamilie, andre nære voksne) (Evt før og nå)

Hva setter du størst pris på med din familie?

Opplever du deg som flerkulturell? På hvilken måte

Er det noen fordeler ved å være flerkulturell?

Er det noe som er vanskelig ved å være flerkulturell?

Har familien din (evt. Slektninger, venner) spesielle forventninger til deg? (Partner, bosted, utdanning og arbeid)

Hva tenker du om disse forventningene?

De aller fleste ungdommer har visse ting de synes er vanskelig å snakke med foreldrene sine (voksne) om. Har du?

Hvordan er det?

Føler du dine foreldre (voksne) forstår deg?

Kan du fortelle om en vanlig uke for deg? Hva gjør du på fritiden, hva liker du å gjøre?

Har du venner? Hvor «henger» dere?

Hvilken frihet har du? (kan du bestemme selv? Eks. venner, innetid, sosiale medier, aktiviteter)

Krever foreldrene (voksne) dine ting du misliker eller ikke er enig i?

Hvordan løser det seg da- eller løser det seg ikke? Kan du fortelle om en slik situasjon?

Hvilke temaer er det uenighet om i familien?

Kan du fortelle om en situasjon/hendelse der du synes det var veldig vanskelig å velge det du selv vil?

Hva skjer hvis du trosser dine foreldre (voksne) (vennegjengen)?

Hva gjør du for å takle de utfordringene du møter i hverdagen?

Hva tenker du om din egen situasjon?

Skulle du ønske noe var annerledes?

Har du noen som du stoler på og kan snakke med eller få hjelp av hvis det skjer «kjipe» ting?

Avslutning:

- Hvordan opplevde du det å bli stilt disse spørsmålene?
- Er det noe du vil si som du ikke har fått sagt?
- Kan jeg kontakte deg hvis jeg finner ut at det er noe mer jeg gjerne ville finne ut av?
- Lurer du på noe er det bare å ta kontakt!
- Takk for at jeg fikk intervju deg!

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Balansekunst - en oppvekst med flere kulturer”

Bakgrunn og formål

Mitt navn er Linn Eskedal, og jeg holder nå på med min masteroppgave i helsefremmende arbeid ved Universitetet i Sørøst-Norge. Temaet for oppgaven er negativ sosial kontroll og hverdagen til unge jenter med minoritetsbakgrunn.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervjuje jenter med minoritetsbakgrunn i alderen 16-25 år.

Hensikten er å løfte frem deres hverdagsfortellinger; erfaringer og forståelser knyttet til det å ha en flerkulturell bakgrunn og hvordan de møter utfordringer i denne sammenheng.

Hva innebærer det for deg å delta i prosjektet?

Jeg lurer på om du kunne tenke deg å delta i mitt forskningsprosjekt? Jeg vil bruke lydopptaker og ta notater mens vi snakker sammen. Intervjuet vil ta mellom 1 og 1,5 time, og vi blir sammen enige om tid og sted.

Spørsmålene vil dreie seg om ditt hverdagsliv og dine livserfaringer knyttet til det å vokse opp med flere kulturer, dine tanker og refleksjoner om hverdagen din og hvordan du møter utfordringer.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Jeg vil oppbevare navnelister over informantene så lenge prosjektet pågår. Navnelistene vil bli oppbevart separat fra det øvrige datamaterialet og det er kun jeg som har tilgang til navnelisten.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres, opptakene og navnelistene slettes når oppgaven er ferdig. Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.12.2019.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til prosjektet, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Meg: Linn Eskedal, telefon: 926 12 064 eller mail: linnsule@yahoo.no
- Universitetet i Sørøst- Norge, ved min veileder Jorun Ulvestad, Institutt for pedagogikk telefon: 92 80 18 31 eller mail: jorun.ulvestad@usn.no
- Vårt personvernombud: Paal Are Solberg, personvernombud@usn.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvertjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

På oppdrag fra Universitetet i Sørøst- Norge har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Med vennlig hilsen

Linn Eskedal

Vedlegg 3

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ”Balansekunst - en oppvekst med flere kulturer”, og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker med dette at det tas lydopptak av intervjuet. Lydopptaket slettes og transkripsjonene anonymiseres innen prosjektets avslutning.

Jeg er klar over at jeg når som helst kan trekke meg fra forskningsprosjektet.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30.06.20. Denne dato er satt 6 måneder lenger frem enn planlagt for å sikre for eventuelle utsettelse av prosjektet.

Sted, dato

Deltakers signatur

Vedlegg 4

Jorun Margrethe Ulvestad

3045 DRAMMEN

Vår dato: 19.07.2018

Vår ref: 61502 / 3 / EPA

Deres dato:

Deres ref:

Tilrådning fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 10.07.2018 for prosjektet:

<i>61502</i>	<i>Balanskunst- en oppvekst med flere kulturer</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Sørøst-Norge, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Jorun Margrethe Ulvestad</i>
<i>Student</i>	<i>Linn Eskedal</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 30.06.2019 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Eva J. B. Payne

Kontaktperson: Eva J. B. Payne tlf: 55 58 27 97 / eva.payne@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Linn Eskedal, linnsule@yahoo.no

VURDERING AV PROSJEKTET ETTER NY PERSONOPPLYSNINGSLOV (GDPR)

Den 20. juli trer EUs personvernforordning, samt den nye norske personopplysningsloven, i kraft. Prosjektet ditt er imidlertid vurdert etter dagens personopplysningslov, ettersom prosjektet ble meldt inn før det nye regelverket begynner å gjelde. Etter dagens lovverk har ditt prosjekt behandlingsgrunnlag i samtykke, jf. personopplysningsloven § 8 første ledd jf. § 9 a), og er vurdert av personvernombudet med hjemmel i personopplysningsforskriften § 7-27. Vi har i tillegg vurdert at informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet ditt fyller kravene til et informert samtykke også etter det nye regelverket. Det er derfor vår oppfatning at du vil ha gyldig behandlingsgrunnlag i utvalgets samtykke når det nye regelverket trer i kraft 20. juli, da i medhold av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1, bokstav a) og artikkel 9 nr. 2, bokstav a), jf. ny personopplysningslov § 10.

FORMÅL

Temaet for prosjektet er «negativ sosial kontroll», begrensninger av unges frihet blant innvandrere-jenter i Norge. Formålet er å undersøke hvordan innvandrerejenter lever med flere kulturer: hvordan jentene opplever begrensninger i hverdagen og generasjons-utfordringer, hvilke strategier de utvikler for å kunne påvirke sine liv, ta egne valg og ivareta egne behov/egen helse, og hva bidrar til å fremme helse i livene deres.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Utvalget består av jenter med minoritetsbakgrunn mellom 16 og 25 år. Dere har opplyst i meldeskjemaet at utvalget vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta.

Ungdommer 16-17 år skal selv samtykke til deltagelse. Ut fra en helhetsvurdering av opplysningenes art og omfang, vurderer personvernombudet det slik at ungdommer 16-17 år har forutsetninger for å forstå hva deltagelse innebærer og kan samtykke til deltakelse på selvstendig grunnlag.

Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet, men vi ber om at følgende endres/tilføyes:

- at samtykke er det lovlige behandlingsgrunnlaget for behandling av personopplysninger
- hvem som skal ha tilgang til personopplysninger (inkl. lydopptak), og hvilke opplysninger de får tilgang til
- hvilke tiltak dere gjør for å sikre at ikke uvedkommende får tilgang til personopplysningene
- kontaktopplysninger til institusjonens personvernombud
- kontaktopplysninger til Personvernombudet for forskning ved NSD: personvernombudet@nsd.no, 55 58 21 17
- deltakernes rettigheter, herunder rett til innsyn i hvilke opplysninger som er registrert om deltakeren, rett til å få slettet eller rettet de opplysningene som er registrert, eventuelt motsette seg at opplysningene registreres, rett til å få utlevert en kopi av opplysningene som er registrert (dataportabilitet), samt rett til å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet angående behandlingen av personopplysninger.

På våre nettsider finnes en ny mal for informasjonsskriv vi anbefaler at det tas utgangspunkt i:
http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/informere_om.html

SENSITIVE PERSONOPPLYSNINGER

Det fremgår av meldeskjemaet at dere vil behandle sensitive opplysninger om etnisk bakgrunn eller politisk/filosofisk/religiøs oppfatning, helseforhold og seksuelle forhold.

TREDJEPERSONSOPPLYSNINGER

Intervjuguiden legger opp til at informantene vil uttale seg om tredjepersoner (foreldre, søsken, venner). Det tas derfor høyde for at det vil registreres sensitive opplysninger om identifiserbare tredjepersoner. Behandlingen anses nødvendig for formålet, da det i mange tilfeller vil være vanskelig for informanten å delta i intervjuene uten å identifisere involverte tredjepersoner. Vi forstår det slik at fokus vil være på informanten og dennes opplevelser. Vi forutsetter at det kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet. Personopplysningene skal behandles i en relativt kort periode, og ingen enkeltpersoner vil gjenkjennes i publikasjoner. Så fremt personvernulempen for tredjeperson reduseres på denne måten, kan du unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson. Personvernombudet anbefaler at du ber informantene om å omtale andre personer som ikke deltar i prosjektet i en så lite identifiserende grad som mulig/nødvendig.

INFORMASJONSSIKKERHET

Personvernombudet forutsetter at dere behandler alle data i tråd med Universitetet i Sørøst-Norge sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av mobil lagringsenhet er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTLUTT OG ANONYMISERING

Prosjektlutt er oppgitt til 31.06.2019. Det fremgår av meldeskjemaet og informasjonsskrivet at dere vil anonymisere datamaterialet ved prosjektlutt.

Anonymisering innebærer vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjønn
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

